

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยโดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research, PAR) โดยมีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

1. ขั้นตอนในการศึกษา

1) การศึกษาเอกสาร โดยการรวบรวมแนวคิด แนวทาง และนโยบายในการพัฒนาการเกษตรของ ประเทศ รวมทั้งการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนา การเกษตรแบบยั่งยืน โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตชุมชน การประเมินและติดตามผลการดำเนินงาน ตามระบบ ส่งเสริมการเกษตร เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ กำหนดโจทย์การวิจัย และกิจกรรมการวิจัย

2) การวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร โดยจัดเวทีในการวิเคราะห์ สถานการณ์ ปัญหา ความคาดหวัง และแนวทางแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร ให้ผู้ มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในส่วนของผู้เจ้าหน้าที่ระดับกรม ภาค จังหวัด อำเภอ และเกษตรกร ซึ่งเป็นบุคคล เป้าหมายใน การดำเนินงานพัฒนาการเกษตรเข้ามามีส่วนร่วมในเวที ซึ่งเน้นกระบวนการ ในการจัดเวที การสัมมนาแบบมี ส่วนร่วม และการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้เข้าใจถึงหลักการ ในการวิจัยเชิงปฏิบัติ การแบบมีส่วนร่วม

3) การวิเคราะห์โจทย์วิจัยและกิจกรรมในการดำเนินการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ ปัญหา ความคาดหวัง แนวทางแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร และแนวคิด แนวทางในการพัฒนาประเทศ เพื่อกำหนดขอบเขตการวิจัย โจทย์วิจัย และกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการ ในการวิจัย เพื่อให้ได้คำตอบในการตอบโจทย์วิจัยดังกล่าว โดยคณะนักวิจัยของจังหวัด และจัดเวที ให้ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องให้ข้อเสนอแนะและปรับปรุง

4) ดำเนินการตามกิจกรรมการวิจัยส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในแต่ละประเด็น ดำเนินการในกิจกรรมที่กำหนด ทั้งนี้ ให้มีเวทีในการร่วมกันสรุปทบทวนและแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอทั้งในระดับกรม จังหวัด อำเภอ และตำบล

2. การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยชุมชนและ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทุกระดับเป็นผู้ร่วมในกระบวนการวิจัย คณะผู้วิจัยจะเป็นผู้บันทึกเก็บรวบรวม ข้อมูล และประเมินผลการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อสรุปและวิเคราะห์ผลในการดำเนินการวิจัยในทุกขั้นตอน ซึ่งการวิเคราะห์ผลมุ่งเน้นหาแนวทางในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรที่มีความเหมาะสม ในการบันทึก เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้หลาย ๆ วิธีการ เช่น การเก็บข้อมูลพื้นฐานก่อนการวิจัยใช้แบบ สอบถามถึงโครงสร้าง การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ มีเวทีในการเก็บข้อมูลและสรุปทบทวนระหว่าง ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัย เป็นต้น โดยคณะนักวิจัยของจังหวัดจะร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการนำผล

การวิจัยวิเคราะห์หาแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรที่มีความเหมาะสม ปัจจัยที่ส่งผลการดำเนินงานและเงื่อนไขข้อจำกัดต่าง ๆ ในการดำเนินงาน

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษามีขอบเขตในการดำเนินงาน ดังนี้

1. คัดเลือกอำเภอและตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยให้อำเภอแสดงความประสงค์ในการเข้าร่วมดำเนินการวิจัยโดยความสมัครใจ และให้อำเภอคัดเลือกตำบลตัวอย่าง ซึ่งได้คัดเลือกอำเภอและตำบลในการดำเนินการวิจัย จำนวน 3 อำเภอ ๆ ละ 3 ตำบล รวม 9 ตำบล คือ อำเภอวัดโบสถ์ ตำบลท่างาม ตำบลบ้านยาง ตำบลหินลาด อำเภอบางระกำ ตำบลหนองกุลา ตำบลบึงกอก ตำบลบ่อทอง อำเภอเมือง ตำบลปากโทก ตำบลวัดพริก ตำบลท่าทอง

2. เนื้อหาในการศึกษา ขอบเขตเนื้อหาในการศึกษา คณะนักวิจัยและผู้ร่วมในการดำเนินการวิจัย ร่วมกันตัดสินใจประเด็นและขอบเขตในการศึกษา โดยใช้ข้อมูลจากสถานการณ์การดำเนินงาน ปัญหาในการดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรของแต่ละจังหวัด จึงได้กำหนดประเด็นในการศึกษา ดังนี้

1. ระบบการทำงานในพื้นที่

- 1.1 การทำงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
- 1.2 บทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
- 1.3 กระบวนการทำงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่

2. ระบบสนับสนุนการทำงานในพื้นที่

- 2.1 ระบบข้อมูลสารสนเทศ
- 2.2 ระบบบริหารและพัฒนาบุคลากร
- 2.3 ระบบการนิเทศงาน
- 2.4 ระบบประเมินผลงาน
- 2.5 การประชาสัมพันธ์
- 2.6 ระบบสนับสนุนแผนชุมชน

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2545 – พฤษภาคม 2546

แผนปฏิบัติการวิจัยและงบประมาณ

1. สัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจโครงการวิจัยแก่คณะนักวิจัย 1 ครั้ง ก.ย. 45
2. ประชุมชี้แจงโครงการวิจัยแก่เกษตรกรอำเภอ 1 ครั้ง ก.ย. 45
3. ประชุมชี้แจงโครงการวิจัยแก่หัวหน้าส่วนราชการในจังหวัด 1 ครั้ง ก.ย. 45

4. จัดเวทีชาวบ้าน 7 ตำบล ตำบลละ 5 ครั้ง (ยกเว้นตำบลบ้านยาง และตำบลหินลาด จัดเฉพาะเวที
ประชาพิจารณ์แผน)
 - ครั้งที่ 1 ชี้แจงทำความเข้าใจกับชุมชน ค.ค. 45
 - ครั้งที่ 2 ศึกษาพัฒนาการของชุมชนและข้อมูลทั่วไป พ.ย. 45
 - พร้อมทั้งประเมินศักยภาพของชุมชนและปัญหาของชุมชน
 - ครั้งที่ 3 กำหนดแนวทางการพัฒนาของชุมชน ธ.ค. 45
 - ครั้งที่ 4 กำหนดแผนของชุมชน ม.ค. 46
 - ครั้งที่ 5 ประชาพิจารณ์แผนของตำบล มี.ค. 46
5. ศึกษาฐานพื้นที่ต้นแบบ 1 ครั้ง ก.พ. 46
6. จัดเวทีเครือข่ายระหว่างตำบล 3 ครั้ง ธ.ค. 45 , มี.ค. 46 , มิ.ย. 46
7. ประชุมคณะวิจัยระดับจังหวัด (ทุกเดือน)
8. ประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการระดับอำเภอ 6 ครั้ง ค.ค.45 , ธ.ค. 45 , ก.พ. 46 ,
มี.ค. 46 , เม.ย. 46 , พ.ค. 46
9. ประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการระดับจังหวัด พ.ย.45 , ม.ค. 46 , มี.ค. 46 ,
พ.ค. 46
10. ฝึกอบรม / ประชุม / สัมมนา 7 ครั้ง
 - ครั้งที่ 1 อบรมวิทยากรกระบวนการ 1 ครั้ง ค.ค. 45
 - ครั้งที่ 2 สัมมนาหาวิธีการในการบริหารจัดการศูนย์ฯ โดยชุมชน พ.ย. 45
 - ครั้งที่ 3 สัมมนาจัดทำแนวทางการพัฒนาบุคลากร พ.ย. 45
 - ครั้งที่ 4 สัมมนาจัดทำแนวทางการนิเทศและประเมินผล ธ.ค. 45
 - ครั้งที่ 5 สัมมนาจัดทำแนวทางการประชาสัมพันธ์ ธ.ค. 45
 - ครั้งที่ 6 อบรมวิทยากรเกษตรกร ม.ค. 46
 - ครั้งที่ 7 สัมมนาระดมความคิดเห็น
เพื่อหาแนวทางการสนับสนุนแผนชุมชน เม.ย. 46
11. สัมมนาสรุปผลการวิจัยระดับจังหวัด 1 ครั้ง พ.ค. 46
12. จัดทำเอกสารรายงานการวิจัย 150 เล่ม พ.ค. 46
13. อำนวยการและประสานงานวิจัย (ตลอดระยะเวลาดำเนินการวิจัย)

บทที่ 4

ระบบการทำงานในพื้นที่

ระบบการทำงานในพื้นที่ ประกอบด้วย

1. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรชุมชนมีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร ประกอบด้วย

- กระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฯ และการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน รัฐ เอกชน แบบบูรณาการ
- กระบวนการได้มาของแผนชุมชน
- การให้บริการของศูนย์ฯ แก่ชุมชน
- เครือข่ายการเรียนรู้และกิจกรรม

2. กระบวนการทำงานและบทบาทของเจ้าหน้าที่

ผลการศึกษา

โจทย์ 1. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่มีประสิทธิภาพ
ควรเป็นอย่างไร

โจทย์ย่อย 1.1 กระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฯ และการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม
ระหว่างชุมชน รัฐ เอกชน แบบบูรณาการ ควรเป็นอย่างไร

1. สถานการณ์ก่อนดำเนินงานวิจัย

การบริหารจัดการศูนย์ฯ ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการที่มีตัวแทนจากชุมชนและส่วนราชการ เข้ามาเป็นกรรมการ การคัดเลือกกรรมการจากชุมชนส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่เป็นผู้คัดเลือก ในการบริหารจัดการ ศูนย์ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ (ผอ.ศูนย์ฯ) ชุมชนยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งรวมทั้งการบริหารจัดการในส่วนที่เป็นกิจกรรมที่ศูนย์จะต้องดำเนินการ เช่น การจัดทำแผนชุมชน การถ่ายทอดความรู้ การพัฒนากลุ่ม/เครือข่าย ฯลฯ และการบริหารจัดการในส่วนของสำนักงานศูนย์ เช่น การกำหนดจุดในการตั้งศูนย์ฯ การร่วมกันพัฒนาสำนักงานศูนย์ และการดูแลศูนย์ เป็นต้น

การปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นผลงานของหน่วยงานตนเอง การดำเนินงานใน ลักษณะการทำงานเป็นทีมยังมีน้อย ยังมีการบูรณาการในการทำงานค่อนข้างน้อย ตั้งแต่กระบวนการวิเคราะห์ วางแผน ดำเนินงาน และประเมินผลร่วมกันทั้งในส่วน of หน่วยงานต่าง ๆ และชุมชน

2. สิ่งที่จะควรจะเป็น และการวัด

สิ่งที่ควรจะเป็น	การวัด
1. เป็นศูนย์ฯ ที่มีการบริหารจัดการของชุมชน โดยชุมชน 2. เป็นศูนย์กลางการบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงานและชุมชน 3. มีที่ทำการเป็นสัดส่วน 4. มีงบประมาณในการบริหารจัดการด้วยตนเอง 5. มีวัสดุอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน	1. คณะทำงานฯ ศูนย์ควรแต่งตั้งโดยชุมชน 2. มีการประชุมเป็นประจำทุกเดือน 3. ชุมชนมีการร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุม 4. มีการร่วมกำหนดแผนปฏิบัติงานของศูนย์ 5. มีการติดตามการดำเนินงานของศูนย์โดยคณะทำงาน 6. การกำหนดประเด็นเพื่อพิจารณาในการประชุมผู้นำชุมชนควรมีบทบาท 7. คณะทำงานฯ ควรเข้าร่วมประชุมสม่ำเสมอ และทำตามบทบาทหน้าที่ 8. การเข้าร่วมของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องตามความต้องการของชุมชน

3. การดำเนินการ

คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มาจากการสรรหา/แต่งตั้งโดยคณะกรรมการสรรหา ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการเลือกของชุมชน ได้แก่ ตัวแทน กลุ่มอาชีพ อบต. โดยจะแต่งตั้งตามจำนวนหมู่บ้านเป็นหลัก ทั้งนี้ ในหมู่บ้านที่มีตัวแทนจากกลุ่มอาชีพ หรือจากอาสาสมัครของหน่วยงานต่างๆ ที่มีในพื้นที่ ก็ถือว่าเป็นตัวแทนของหมู่บ้านนั้นด้วย คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ บทบาท และหน้าที่ คือ ช่วยจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เช่น ในเรื่องข้อมูลการช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ สำหรับเจ้าหน้าที่เข้ามามีส่วนร่วมในส่วนที่เกี่ยวข้องในบางขั้นตอน เช่น การชี้แจงโครงการต่าง ๆ การร่วมประชุมตามที่ชุมชนต้องการ การเข้าร่วมในเวทีต่างๆ ทั้งที่ชุมชนกำหนด และหน่วยงานเป็นผู้กำหนด

1. กระบวนการได้มาซึ่งคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ หลังจากการจัดเวทีชุมชน และมีตัวแทนมาจากทุกหมู่บ้าน ซึ่งการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดเวทีนั้น ได้เชิญแกนนำหมู่บ้านคณะกรรมการหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนผู้นำต่าง ๆ ของหมู่บ้านละ 5-10 คน มารับฟังแนวทางการดำเนินงานศูนย์บริการฯ โดยเน้นให้ทุกคนเห็นความสำคัญของศูนย์บริการฯ และเข้าใจขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นภายใต้ศูนย์บริการฯ เช่น ในเรื่องการสำรวจข้อมูล การจัดทำแผนชุมชน การจัดตั้งคณะกรรมการศูนย์บริการฯ ในรูปแบบการบริหารจัดการของชุมชนโดยชุมชน หลังจากการรับฟังคำชี้แจงแล้ว ผู้แทนเกษตรกรที่เข้าร่วมประชุม ได้นำรายงานการประชุมที่ตนรับทราบไปแจ้งแก่เกษตรกรในหมู่บ้านที่รับผิดชอบดูแลโดยแต่ละหมู่บ้านจะร่วมกันจัดเวทีหมู่บ้าน 4-5 ครั้ง มีตัวแทนหมู่บ้าน ละ 3-5 คน ช่วยในการจัดเก็บข้อมูลจัดทำแผน และร่วมกำหนดกิจกรรม โดยผ่านเวทีชุมชน ซึ่งจะมีหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมในการจัดทำเวที และให้ข้อเสนอแนะ โดยส่วนใหญ่จะเข้าร่วมในเวทีที่ 4 และเวทีที่ 5 ดังนั้นแผนชุมชน พร้อมทั้งกลุ่ม

กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดทำเวทีชุมชน ซึ่งแต่ละกิจกรรม / กลุ่มได้มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบดูแลการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม / กลุ่ม ในขั้นตอนนี้ส่วนใหญ่จะทำให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้รับผิดชอบดูแล กิจกรรม / กลุ่ม ในแต่ละศูนย์บริการฯ จะได้รับการคัดเลือกในเวทีที่ 5 เป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ซึ่งองค์ประกอบของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ มีประธาน และผู้อำนวยการศูนย์บริการฯ เป็นเลขานุการ ส่วนที่เหลือเป็นกรรมการ

2. จังหวัดและอำเภอ ได้จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจแก่คณะกรรมการ เรื่อง บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ได้แก่ การหาสถานที่ตั้งของศูนย์บริการฯ การสำรวจข้อมูลของชุมชน ทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และด้านสังคม รวมทั้งการประมวลผล การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล

3. การจัดทำฐานข้อมูลของชุมชนเอง จากการจัดเวทีชาวบ้านทั้งระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ร่วมกับชุมชนในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน การบริหารและจัดการศูนย์บริการฯ (วางแผน กลั่นกรอง ติดตาม บริหารงบประมาณ) ส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายแบบร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ ให้ความช่วยเหลือแหล่งวิชาการ ตลอดจนประสานงานกับส่วนราชการต่าง ๆ ซึ่งมีแผนแม่บทชุมชนที่คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ จะต้องจัดทำแผนปฏิบัติงานของศูนย์บริการฯ ทั้งแผนระยะสั้น ระยะยาว ให้สอดคล้องกับแผนแม่บทชุมชน รวมทั้งแผนการถ่ายทอดความรู้ของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ และการพัฒนาการเกษตร เครือข่ายที่เข้มแข็ง ทั้งนี้จะต้องจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทุกเดือน โดยมีการประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งราชการและเอกชน อบต. ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่มกิจกรรมและการถ่ายทอดความรู้ของกลุ่มกิจกรรมที่เกิดภายใต้ศูนย์บริการฯ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุผลในการตามที่ต้องการ สำหรับการประชาสัมพันธ์งานของศูนย์บริการฯ ให้ชุมชนเองทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน และเผยแพร่ผลงานของศูนย์บริการฯสู่สาธารณะ เพื่อให้ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทราบและมาใช้บริการที่ศูนย์บริการฯ และให้มีการประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ เป็นประจำทุกเดือน เพื่อเป็นเวทีในการเรียนรู้ร่วมกัน การวางแผน และการบริหารจัดการของศูนย์บริการฯ โดยประสานงานเชิญหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องร่วมในการให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์บริการฯ ทั้งด้านวิชาการและงบประมาณของแต่ละกิจกรรมตามที่ชุมชนเสนอความต้องการ

4. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล เป็นศูนย์กลางการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานและชุมชน การดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ซึ่งเลขานุการศูนย์บริการฯ ได้ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พาณิชย์จังหวัด การศึกษานอกโรงเรียนร่วมในการสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ ในกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กลุ่มกิจกรรมร้องขอพร้อมทั้งร่วมวางแผนการถ่ายทอดความรู้ ได้ตรงความต้องการของชุมชนมากขึ้น

นอกจากนี้ การปรับโครงสร้างของหน่วยงานราชการ หน่วยงานระดับอำเภอโดยเฉพาะในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เคยปฏิบัติในระดับอำเภอไปปฏิบัติงานระดับจังหวัดเหลือเพียงหน่วยงานเดียวคือสำนักงานเกษตรอำเภอ และมีศูนย์บริการฯ ซึ่งจะต้องรับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรในทุกสาขา ทำให้การบูรณาการระหว่างหน่วยงานเป็นไปได้ค่อนข้างน้อย เพราะอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานในสังกัด

กระทรวงเกษตรฯมีจำกัด รับผิดชอบเป็นเขตครอบคลุมหลายอำเภอต่อคน อย่างไรก็ตาม การจัดคลินิก เกษตรที่ศูนย์บริการฯ จะมีหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มาร่วมดำเนินการทุกหน่วยงานเป็น การให้บริการอย่างบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานกับชุมชน

5. เป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติงานด้านการเกษตรในพื้นที่ ในรูปแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) ในการดำเนินงานได้เชิญหน่วยงานเข้าร่วมในการจัดเวทีชุมชน โดยเฉพาะเวทีที่ 4 กับเวทีที่ 5 ทำให้หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องทราบและเข้าใจในการที่จะให้บริการด้านการเกษตรที่แต่ละหน่วยงานที่ศูนย์บริการฯ มากขึ้น โดยแต่ละหน่วยงานยินดีมาให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์บริการฯ ตามที่ชุมชนร้องขอ เช่น การถ่ายทอดความรู้

การให้บริการในแต่ละครั้งจะมีการบันทึกการให้บริการไว้ที่ศูนย์บริการฯ ทุกครั้ง เพื่อใช้ในการประสาน การทำงาน การติดตามให้การช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องในครั้งต่อไป

6. เกิดเครือข่ายการบริการและถ่ายทอดความรู้ เช่น เครือข่าย วิทยากรเกษตรกร ชาวบ้าน กลุ่มอาชีพ กลุ่มกิจกรรม โดยได้ดำเนินการคัดเลือกจุดสาธิตและถ่ายทอดความรู้ตามกลุ่มกิจกรรมซึ่งมาจากการ จัดทำแผนชุมชน รวมทั้งได้คัดเลือกวิทยากรเกษตรกรเพื่อเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิก หรือชุมชนที่ สนใจมาร่วม ศูนย์ได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการ โรงเรียนเกษตรกรกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ภายใต้ศูนย์จะมีคณะกรรมการของกลุ่มจะมีการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม และมีเวทีประชุมคณะกรรมการบริหาร ศูนย์ฯ โดยตัวแทนกลุ่มกิจกรรมมาร่วมประชุมเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ในการบริหารจัดการของกลุ่มแต่ละ กลุ่มที่ศูนย์บริการฯ ทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

7. มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ อย่างชัดเจน

- บริหารและจัดการศูนย์บริการฯ (วางแผน-กลั่นกรอง-ติดตาม-บริหารงบประมาณ)
- พัฒนาศักยภาพของเกษตรกร (สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนโดยขบวนการร่วมคิด - ร่วมคิด-ร่วมทำ)
- เตรียมความพร้อมของชุมชนแบบมีส่วนร่วม(เวทีชาวบ้าน)
- ประสานงานในการจัดทำฐานข้อมูลศักยภาพและวิวัฒนาการของชุมชน ทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แก่ชุมชน (แผนถ่ายทอดฯ แผนลงทุน แผนฟื้นฟู)
- ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และสร้างเครือข่ายแบบร่วมคิด-ร่วมวางแผน-ร่วมปฏิบัติ- ร่วมรับผิดชอบ
- ให้ความช่วยเหลือในด้านแหล่งวิชาการ ตลอดจนประสานงานกับส่วนราชการต่างๆ

8. การกำหนดสถานที่ตั้งศูนย์บริการฯ ส่วนมากจะใช้สถานที่ อบต. โดยจะจัดสรรสถานที่ให้ส่วนหนึ่ง บางแห่งจะใช้ห้องประชุม บางแห่งใช้อาคารเอนกประสงค์

4. ผลที่เกิด

- การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ดำเนินการตามแนวทางที่กรมฯ กำหนด แต่การคัดเลือกส่วนมากแต่งตั้งได้จากการเสนอของเจ้าหน้าที่ เช่น จาก อบต. กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ซึ่งมี ข้อดี คือ สามารถคัดเลือกคนที่มีลักษณะเป็นผู้รู้ถึงสภาพพื้นที่ สามารถทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ได้ดี เพราะความคุ้นเคย และให้ความร่วมมือในการดำเนินงานดี ส่วนข้อเสีย คือ บางครั้งเจ้าตัวไม่พร้อมหรือไม่สนใจ ตลอดจนชุมชนมีส่วนร่วมน้อย และคิดว่าเจ้าหน้าที่ลำเอียง แต่ยังไม่เข้าใจบทบาทของตนเอง มีการแสดงความคิดเห็นน้อยและต้องการผลตอบแทน

- การพิจารณากำหนดประเด็นในการประชุมของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ บทบาทยังไม่เป็นของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เท่าที่ควร ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่จะเป็นผู้กำหนดในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทางราชการ ร่วมกันกับสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในชุมชน

- มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมในการประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เช่น สาธารณสุข พัฒนาที่ดิน ปศุสัตว์ และประมง

- คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่สามารถร่วมในการดำเนินงานของศูนย์บริการฯ ได้อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากต้องทำงานเป็นตัวแทนให้กับหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงาน เช่น สาธารณสุข พัฒนาชุมชน พัฒนาที่ดิน ปศุสัตว์ เป็นต้น

- การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในบางเรื่องตัวแทนชุมชนไม่กล้าตัดสินใจในกิจกรรมหรือโครงการที่จะรับไปดำเนินการในชุมชน

5. ผลลัพธ์

5.1 ผลต่อเกษตรกร

- เกษตรกรใช้บริการผ่านศูนย์บริการฯ มากขึ้น เช่น การขอรับการช่วยเหลือกรณีประสบภัยธรรมชาติ การขึ้นทะเบียนเกษตรกร (ทบก.01) การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในปี ข้างนาปรัง

5.2 ผลต่อองค์กรเกษตรกร

- ตัวแทนองค์กรเกษตรกรส่งตัวแทนเข้าร่วมเป็นกรรมการบริหารศูนย์ฯ ทำให้สามารถร่วมกำหนดแนวทางพัฒนาการเกษตรของตำบลได้เป็นแนวทางเดียวกัน

5.3 ผลต่อชุมชน

- ร่วมจัดทำแนวทางพัฒนาการเกษตร ทำให้ลดความซ้ำซ้อน ทั้งด้านคน งบประมาณ
- ทิศทางการพัฒนาชัดเจนมากขึ้น

5.4 ผลต่อเจ้าหน้าที่

- ต้องปรับแนวทางการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมากขึ้น เช่น จัดกิจกรรมตามความต้องการของชุมชน หรือมีการวางแผนร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมมากขึ้น

- ลดบทบาทการทำงานแบบเดิมลง ในฐานะผู้ปฏิบัติกรมเป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ โดยคณะกรรมการศูนย์มีบทบาทในฐานะผู้ปฏิบัติมากขึ้น ในการเตรียมคนเตรียมเวทีในการจัดประชุม หรือทำเวทีชุมชน

5.5 ผลต่อหน่วยงาน

- มีการทำงานแบบบูรณาการมากขึ้น ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน

6.ปัญหา อุปสรรคและการแก้ไข

ปัญหา/อุปสรรค	สาเหตุ	การแก้ไข
1.การประสานงาน ประสานแผนของศูนย์ล่าช้า	1.เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้รับผิดชอบศูนย์รับผิดชอบหลายศูนย์ 2.การกำหนดความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ 1 คน ค่อ 1,000 ครัวเรือนเกษตรกร	1.ใช้ทีมปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เข้าช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน 2.คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ช่วยเหลือในการประสานงานกับชุมชน
2.ไม่สามารถ สรรหา / แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้ตามต้องการ	1.บุคคลที่คณะกรรมการสรรหา ร่วมกันพิจารณาแล้ว ว่าเหมาะสมออกไปทำงานนอกพื้นที่	1.พิจารณาสรรหาคนใหม่ขึ้นมาแทน

7.ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

7.1 ปัจจัยสนับสนุน

1. การพิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐกับชุมชน
2. การร่วมกันวางแผนการดำเนินงานของศูนย์บริการฯ

7.2 ปัจจัยอุปสรรค

1. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เป็นตัวแทนทำงานให้กับหลายหน่วยงาน ทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอ
- 2 เกิดการขัดแย้งของชุมชน เช่น ความขัดแย้งระหว่าง อบต. กับผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ทำให้เป็น

อุปสรรคในการดำเนินงานกิจกรรม/โครงการ

3. คณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกมีการกิจด้านอื่น ๆ มาก
4. ตัวแทนของบางหน่วยงานมีค่าตอบแทน หรือสวัสดิการให้ในการดำเนินงาน ทำให้เกิดข้อเปรียบเทียบในเรื่องผลตอบแทน หรือสวัสดิการกับหน่วยงานอื่น ๆ
5. การพัฒนาที่เริ่มจากชุมชนเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่อาจจะเห็นผลที่เกิดจะต้องใช้ระยะเวลานาน

โจทย์ย่อย 1.2 กระบวนการได้มาของแผนชุมชน

1.สถานการณ์ก่อนการดำเนินงานวิจัย

ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ในอดีตที่ผ่านมา เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ดำเนินการจัดทำขึ้นเอง โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานที่มีอยู่ และมักจะมีการพิจารณาด้วยตนเองว่ามีปัญหาใดบ้างที่เกิดขึ้น ในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ หรือไม่ก็จะพิจารณาปรึกษาหารือร่วมกับผู้นำในบางส่วน จึงขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน จึงทำให้การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรขาดการมีส่วนร่วม จากชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ เนื้อหาของแผนยังไม่ครอบคลุมการพัฒนาการเกษตรทุกด้าน เนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. การสั่งการที่เร่งด่วนในการให้จัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ทำให้ไม่สามารถใช้ กระบวนการเวทีชุมชนได้อย่างเต็มรูปแบบในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร
2. งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการตามแผนมีอย่างจำกัด และไม่ตรงกับระยะเวลาที่ต้องดำเนินการตามแผนพัฒนาการเกษตร
3. เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน หรือแผนพัฒนาการเกษตร เนื่องจากไม่มีความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน
4. เจ้าหน้าที่จากส่วนราชการส่วนใหญ่ มีทัศนคติที่เห็นว่าชุมชนยังไม่มีความสามารถในการแสดงความคิดเห็น และคิดปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหาเองไม่ได้ ต้องเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่จะคิดแก้ไขปัญหาให้ ซึ่งเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง
5. เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ และประสบการณ์ในการจัดทำกระบวนการเวทีชาวบ้าน และไม่สามารถเป็นวิทยากรกระบวนการได้
6. เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ขาดการประสานงานที่ดีกับชุมชน บางส่วนใช้วิธีสั่งการให้ชุมชน ดำเนินงานในกิจกรรมที่ตนต้องการจะทำ (ใช้โทรศัพท์สั่งการ) จึงไม่สามารถทำความเข้าใจ ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดี
7. ผู้นำชุมชนยังไม่เข้าใจในบทบาทของตนเองในการร่วมกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

2.สิ่งที่ควรจะเป็นและการวัด

สิ่งที่ควรจะเป็น	การวัด
1. เป็นแผนชุมชนได้จากกระบวนการทำเวที 5 เวที ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน	1. เป็นแผนชุมชนที่ตรงกับสภาพปัญหา และความ ต้องการของชุมชน
2. เป็นแผนที่ครอบคลุมการพัฒนาทุกด้าน	2. ชุมชนมีความสามารถในการจัดทำเวทีชาวบ้าน ได้เอง เพื่อร่วมกัน ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
	3. ชุมชนมีกิจกรรมการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างค่อ เนื่อง ตามความต้องการของชุมชน

สิ่งที่ควรจะเป็น	การวัด
	4. การจัดทำเวทีชาวบ้านหรือเวทีชุมชน สมาชิกที่เข้าร่วมในการจัดทำเวที มีความกระตือรือร้น ในการแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
	5. ชุมชนมีการจัดทำเวทีชุมชนในการปรึกษาหารือ แก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
	6. ตัวแทนของชุมชนได้รับการคัดเลือกจากชุมชน (พิจารณาจากบันทึกรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมที่ใช้ที่ชุมชน)

3.การดำเนินการ

ในการจัดกระบวนการเวทีชุมชนเพื่อให้ได้มาซึ่งแผนแม่บทชุมชน ได้ดำเนินการโดยใช้เวทีตำบล และเวทีหมู่บ้าน เพื่อร่วมกันในการพิจารณาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมองปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกันด้วยการนำข้อมูลพื้นฐานของแต่ละหมู่บ้านมาพิจารณาถึงสภาพปัญหาที่แท้จริงของชุมชน เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน รวมทั้งการไปศึกษาดูงานเพื่อหาความรู้ใหม่ มาปรับปรุงแนวความคิดเดิมด้วยการระดมความคิดของคนในชุมชน พัฒนาขึ้นเป็นกิจกรรม โครงการแผนที่จะนำมาเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนต่อไป โดยได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

เวทีตำบล 1 ทบทวนอดีต

เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันของผู้นำชุมชน ซึ่งพิจารณาจากผู้นำหมู่บ้านต่าง ๆ หมู่บ้านละ 8-10 คน โดยการนำการดำเนินวิถีชีวิตของคนในอดีตพิจารณาร่วมกัน ค้นหาศักยภาพของชุมชนที่มีผลต่อการพัฒนาการเกษตร โดยการนำผู้อาวุโส และผู้รู้ในตำบลมาให้ข้อคิดและประสบการณ์ พร้อมทั้งเล่าถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนจากการพัฒนาที่ผ่านมา เพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้าน

- เพิ่มขีดความสามารถในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล 3 ด้าน

1) เกษตรยั่งยืน คือ การเกษตรที่ไม่ทำลายดิน น้ำ วัฒนธรรม และให้อาหารสุขภาพ

2) ธุรกิจชุมชน คือ ธุรกิจที่ไม่คิดแต่เรื่องเงินเพียงอย่างเดียว แต่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของคนในชุมชน สร้างความมั่นคงในชีวิต และนำไปสู่กองทุนสวัสดิการชุมชน

3) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ปรับกระบวนการทัศน์ เปลี่ยนแนวคิดจากการใช้เงินเป็นปัจจัยและเป้าหมายในการพัฒนา มาสู่การใช้คนและชุมชนเป็นปัจจัยและเป้าหมายแทน

- กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (5 ร) คือ รวมคน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสรุปทบทวน และร่วมรับผลจากการกระทำโดยการจัดทำเวทีตำบล 1 ได้กำหนดให้ที่ประชุมร่วมกันพิจารณาคัดสรรผู้นำแต่ละหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 3-5 คน และผู้ประสานงานหมู่บ้านละ 1 คน และผู้ประสานงานตำบล 1 คน เป็นทีมงานในการร่วมกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน และกำหนดการบ้านมอบหมายให้ทีมงาน ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ค้นหาศักยภาพของหมู่บ้าน ทีมงานตำบลซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละหมู่บ้าน ค้นหาศักยภาพของตนเอง โดยจัดเวทีย่อยในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อค้นหาทุนทางสังคม

1) คน เช่น ผู้นำ ผู้รู้

2) ทรัพยากร เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ

3) ภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ จากอดีตมาจนปัจจุบัน และองค์ความรู้ที่ได้จากภายนอกชุมชนและนำมาปรับใช้กับภูมิปัญญาที่มีอยู่ได้เป็นอย่างดี

เวทีหมู่บ้าน 1 ศักยภาพหมู่บ้าน

ผู้นำที่ได้รับการคัดสรร หมู่บ้านละ 3-5 คน ร่วมกันกลับไปดำเนินการในหมู่บ้านของตน โดย

- ประชาสัมพันธ์ “เวทีตำบล 1” หาผู้สนใจร่วมโครงการ

- ค้นหาศักยภาพของหมู่บ้าน

- คน

- ภูมิปัญญา

- ทรัพยากร (ที่ดิน แหล่งน้ำ ฯลฯ)

- สำรวจข้อมูลระดับครัวเรือน

“ทุนทางสังคม”

เวทีตำบล 2 เข้าใจปัจจุบัน

ทีมงานผู้นำหมู่บ้าน 3-5 คน ร่วมกันจัดทำเวที โดยมีผู้ประสานงานตำบล (ประธานตำบล) ทำหน้าที่วิทยากรกระบวนการร่วมกับเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้ ผู้ประสานงานหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านนำผลการดำเนินงานของแต่ละหมู่บ้านไปดำเนินการมานำเสนอเวทีชุมชน โดยมีเนื้อหาสาระดังนี้

1. รายงานศักยภาพของหมู่บ้าน

- ทุนทางสังคมแต่ละหมู่บ้าน

- ทุนทางสังคมของตำบล

2. สร้างความเข้าใจร่วมกัน

- การพัฒนาแบบองค์รวม

- ลดรายจ่าย – เพิ่มรายได้ ระบบการเกษตรในอนาคตต้องพึ่งปัจจัยการผลิตจาก

ภายนอกให้น้อยที่สุด เพื่อเป็นภูมิคุ้มกัน ต่อความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น

3. คัดเลือกกิจกรรมของตำบล

- ลดรายจ่ายในครอบครัว
- ลดต้นทุนการผลิต
- พัฒนาอาชีพใหม่

- ☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - ☐ ทรัพยากรในชุมชน
 - ☐ วัฒนธรรมดั้งเดิม
 - ☐ เงินออกของชุมชน

เวทีหมู่บ้าน 2 คัดเลือกกิจกรรม

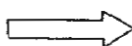
คณะผู้นำแต่ละหมู่บ้านดำเนินการจัดทำเวทีชุมชน หรือที่เรียกกันว่าการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน ดำเนินการ รายงานผลการดำเนินงานการจัดทำ “เวทีตำบล 2” ร่วมกันพิจารณาเลือกกิจกรรมที่ สอดคล้องและ คำนึงถึงศักยภาพท้องถิ่น (ทุนทางสังคม) และความต้องการที่แท้จริงของคนในหมู่บ้าน เพื่อนำมาเสนอใน การจัดทำเวทีตำบล 3

เวทีตำบล 3 กำหนดอนาคต

ทีมงานผู้นำหมู่บ้าน 3-5 คน ร่วมกันจัดทำเวที โดยมีผู้ประสานงานตำบล (ประธานตำบล) ทำหน้าที่ วิทยากรกระบวนการร่วมกับเจ้าหน้าที่ ดำเนินการให้ผู้ประสานงานหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน นำผลการดำเนินงานที่ แต่ละหมู่บ้านไปดำเนินการมานำเสนอเวทีชุมชน โดยมีเนื้อหาดังนี้

1. รายงานกิจกรรมที่หมู่บ้านคัดเลือก
2. สร้างความเข้าใจร่วมกัน

- แนวคิด
- วิธีการ

พัฒนา
“แผนโครงการ”

วิธีการทำแผนโครงการ มีขั้นตอนดังนี้

1) ใครคือผู้รับผิดชอบ ได้กำหนดผู้รับผิดชอบโครงการ ถ้าไม่มีผู้รับผิดชอบให้ ยกเลิกโครงการดังกล่าว

2) ทำเพื่อใคร (ชื่อ-ที่อยู่) ดำเนินการระดมความคิดกลุ่มย่อย

3) ทำอะไร กำหนดการจัดทำกิจกรรม เช่น การศึกษาดูงาน และร่วมกันจัดทำ รายละเอียดของแต่ละกิจกรรม โดยได้ตอบคำถามต่อไปนี้ ในเวทีตำบล 3

- 3.1 ใครเป็นผู้รับผิดชอบกิจกรรมนี้
- 3.2 ทำอย่างไร
- 3.3 ทำที่ไหน
- 3.4 ทำเมื่อไร
- 3.5 ใช้อะไรบ้าง เช่น ข้อมูล ความรู้ อุปกรณ์ งบประมาณ

3. เลือกโครงการ การดำเนินงาน ให้เวทีตำบล 3 ร่วมกันพิจารณา หาผู้รับผิดชอบโครงการต่าง ๆ ซึ่งจะเป็น “โครงการระดับตำบล”

โครงการที่ได้รับการพิจารณาและมีผู้รับผิดชอบโครงการร่วมกัน ดำเนินการจัดทำร่างโครงการ เพื่อนำเสนอเวทีหมู่บ้านโดย

- จัดเวทีเครือข่ายกิจกรรม (ร่างแผนโครงการที่ 1)
- จัดเวทีระดมความคิด (ผู้สนใจร่วมโครงการ) เพื่อพัฒนาเป็นแผนโครงการระดับตำบล

เวทีตำบล 4 ร่างแผนโครงการ

ทีมงานผู้นำหมู่บ้าน 3-5 คน ร่วมกันจัดทำเวที โดยมีผู้ประสานงานตำบล (ประธานตำบล) ทำหน้าที่วิทยากรกระบวนการร่วมกับเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้ ผู้ประสานงานหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านนำผลการดำเนินงานที่แต่ละหมู่บ้านไปดำเนินการมานำเสนอเวทีชุมชน และผู้รับผิดชอบแต่ละโครงการ ดำเนินการนำเสนอ

1. รายงาน “แผน” (ร่างที่ 1) ประสพการณ์เดิมจากการระดมความคิด
2. ระดมความคิด “ข้อเสนอแนะ” เพื่อนำไปปรับปรุงร่างโครงการ
3. กำหนดสถานที่ ศึกษาดูงานเพื่อ

- เพื่อให้ได้ข้อความรู้ใหม่มาต่อกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่

- ปรับปรุงแผน โดยจัดเวทีเครือข่ายกิจกรรมครั้งที่ 2 เพื่อนำประสบการณ์จากการระดมความคิดเห็นในชุมชน และข้อความรู้ใหม่จากการศึกษาดูงานมา พัฒนาเป็นร่างแผนโครงการที่ 2 เพื่อนำเสนอในเวทีประชาพิจารณ์

4.ผลที่เกิด

- ชุมชนจัดทำเวทีได้ด้วยตนเอง และจัดทำเวทีหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการเตรียม ผู้นำชุมชนในการปรับกระบวนการทัศนในเรืองการพัฒนาอย่างยั่งยืน

- ชุมชนสามารถมองเห็นบุคคลที่สามารถเป็นผู้นำที่แท้จริงได้อย่างชัดเจน

- ชุมชนสามารถกำหนดแนวทางวิสัยทัศน์ในการพัฒนาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยสามารถ กำหนด

ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง

- ชุมชนมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการตามกระบวนการเวทีชุมชนได้ด้วยตนเอง รวมทั้งภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีต่อชุมชน

- ชุมชนมีความตื่นตัวในการรวมกลุ่ม ตรงตามประเด็นสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละคน

- ชุมชนมีการยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนมากขึ้น

- เจ้าหน้าที่มีทัศนคติที่ดีขึ้นในการยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน และมีความเชื่อมั่นในการคิดและตัดสินใจของชุมชน

- เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนมากยิ่งขึ้น

- เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชน มีการประสานงาน เพื่อร่วมกันทำงาน ในการพัฒนามากยิ่งขึ้น

5.ผลลัพธ์

5.1 ผลต่อเกษตรกร

- เกษตรกรมีการเรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาของตนเองร่วมกัน โดยการใช้เวทีชุมชน

5.2 ผลต่อชุมชน

- ชุมชนมีเวทีเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกับหน่วยงาน

5.3 ผลต่อเจ้าหน้าที่

- เจ้าหน้าที่เกิดทักษะแนวคิดในการจัดทำแผนร่วมกับชุมชน

5.4 ผลต่อหน่วยงาน

- หน่วยงานสามารถใช้แผนชุมชนเป็นกรอบแนวทางในการทำแผนของหน่วยงาน

6.ปัญหา อุปสรรคและการแก้ไข

ปัญหา/อุปสรรค	สาเหตุ	การแก้ไข
1.ตัวแทนชุมชนเข้าร่วม เวทีไม่ต่อเนื่อง	1.ติดภารกิจอื่น	1.สร้างจิตสำนึกของชุมชนให้เห็น ความสำคัญของกระบวนการจัดทำ แผนชุมชน
2.แผนชุมชนไม่สามารถ ดำเนินการตามที่วางไว้ ได้	1.มีภารกิจเร่งด่วน	1.เลื่อนกำหนดการจัดทำเวทีออกไป

7.ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

7.1 ปัจจัยสนับสนุน

- ผู้นำในชุมชนให้ความสำคัญในการจัดทำแผนแม่บทชุมชนอย่างแท้จริง
- มีการประสานงานระหว่างผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ สมาชิกชุมชน และองค์กรท้องถิ่นอย่าง

สม่ำเสมอ

- มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ/แผนแม่บทชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- เจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ และการจัดทำเวทีชุมชนหรือเวทีประชาคม

ตลอดเวลา

7.2 ปัจจัยอุปสรรค

- ผู้นำในชุมชนบางส่วนยังขาดความสนใจในการจัดทำเวทีชุมชนหรือเวทีประชาคม
- ผู้นำในชุมชนบางส่วนยังมีทัศนคติเดิมที่คอยแต่จะรอรับการช่วยเหลือ
- คนในชุมชนบางคนยังขาดความคิดที่จะช่วยเหลือตนเอง โดยการระดมทุน เพื่อการพัฒนาที่

ยั่งยืน โดยมองไม่เห็นแหล่งทุนเดิมของตนเอง

- เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีภาระหน้าที่ล้นมือ ไม่สามารถแบ่งเวลาในการดำเนินการได้อย่างเต็มที่

- เจ้าหน้าที่บางส่วนยังขาดสำนึกถึงความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง
- เจ้าหน้าที่บางส่วนยังไม่มีความสามารถในการดำเนินงานร่วมกับชุมชน
- ในการใช้งบประมาณดำเนินการอยู่ในกรอบที่จำกัด ไม่สามารถใช้นอกกรอบที่กำหนดได้

โจทย์ย่อย 1.3 การให้บริการของศูนย์ฯ แก่ชุมชน

1.สถานการณ์ก่อนดำเนินงานวิจัย

ศูนย์ฯ มีการให้บริการด้านต่าง ๆ แก่เกษตรกร จากความต้องการของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ เช่น การบริการตรวจวิเคราะห์ดิน การบริการถ่ายทอดความรู้โดยผ่านจุดสาธิต การบริการวัคซีน การบริการ เอกสารคำแนะนำ การฝึกอบรมและดูงาน

2.สิ่งที่ควรจะเป็นและการวัด

สิ่งที่ควรจะเป็น	การวัด
1. เป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติงานในด้านการเกษตรในพื้นที่ในรูปแบบเบ็ดเสร็จ (One stop service)	1.เกษตรกรมาใช้บริการ และได้รับคำตอบทุกด้าน
2. เป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ด้านการเกษตร	2.มีการบันทึกผลการให้บริการ
3. จุดเรียนรู้เกิดจากปัญหาความต้องการของชุมชนและเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่	3.มีแผนการปฏิบัติงานของศูนย์ แบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	4.มีการเสนอปัญหาด้านการเกษตรและความต้องการของชุมชน
	5. การสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	6. มีการพัฒนาวิทยากรเกษตรกรในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ ทักษะ

3.การดำเนินการ

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติงานของชุมชน โดยมีแผนการปฏิบัติงานทั้งแผนปี แผนเดือน แผนสัปดาห์ โดยการประชุมกำหนดร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการแจ้งแผนการปฏิบัติงานให้ชุมชนและประสานงานกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องทราบ และปฏิบัติ นอกจากนั้น ยังได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์และบริการข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ศูนย์บริการฯ ได้จัดทำเวทีชุมชน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดลำดับความต้องการของชุมชนในด้านความต้องการความรู้ และมีการถ่ายทอดความรู้ตามความต้องการของชุมชน และตามแผนที่กำหนด

ในการถ่ายทอดความรู้ มีการวางแผนการถ่ายทอดเทคโนโลยี วิทยากรเกษตรกร ที่จุดสาธิต สามารถถ่ายทอดได้ดีพอสมควร คือ มีความรู้ และทักษะเฉพาะตัว ทำให้ผู้รับฟังเข้าใจได้ แต่เจ้าหน้าที่ยังต้องเป็นพี่เลี้ยงให้กับวิทยากรเกษตรกรในบางครั้ง

4.ผลที่เกิด

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน และเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลด้านการเกษตรต่าง ๆ สำหรับจุดสาคูติดถึงแม้จะยังไม่มีการใช้บริการของชุมชนตนเองในพื้นที่เท่าที่ควร แต่เป็นจุดศึกษาดูงานของชุมชนอื่น ซึ่งจะเป็นผลจากการประชาสัมพันธ์ที่ดี

ในเรื่องของข้อเสียที่เกิดขึ้น ได้แก่ ข้อมูลด้านการเกษตรไม่ครบทุกหน่วยงาน การปฏิบัติงานยังไม่เป็นไปตามแผน เนื่องจากมีการกีดขวาง โดยยื่นนโยบายมาก่อนและแผนยังไม่ได้มีการบูรณาการ ทำให้ซ้ำซ้อนในเรื่องการถ่ายทอด การให้บริการลักษณะ one stop service ยังไม่เกิดจากการที่วัสดุอุปกรณ์ ยังไม่พร้อม ตลอดจนการสื่อสารต่าง ๆ จุดสาคูติดยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนน้อย อาจจะเนื่องจากการประสานงานไม่ดีเท่าที่ควร

5.ผลลัพธ์

5.1 ผลต่อเกษตรกร

- มีจุดรับบริการที่ชัดเจน แน่นนอน
- สามารถขอรับบริการได้ตรงกับปัญหาและความต้องการมากขึ้น

5.2 ผลต่อชุมชน

- มีจุดประสานการรับบริการที่ชัดเจน แน่นนอน

5.4 ผลต่อเจ้าหน้าที่

- ลดภาระในการให้บริการด้วยตนเอง เพียงแค่ทำหน้าที่ประสานงาน อำนวยความสะดวก
- มีข้อมูลที่สามารถติดตามผลการให้บริการ ได้อย่างต่อเนื่อง

5.5 ผลต่อหน่วยงาน

- บริการได้ตรงกับความต้องการ และปัญหาของชุมชน และเกษตรกรมากขึ้น

6.ปัญหา อุปสรรคและการแก้ไข

ปัญหา/อุปสรรค	สาเหตุ	การแก้ไข
1.เกษตรกรไม่รับบริการจากศูนย์ฯ	1.ไม่ตรงกับปัญหา และความ ต้องการ 2.มีภารกิจอื่น เช่น งานประเพณี	1.จัดเวทีชุมชนก่อนการให้บริการ 2.ร่วมกำหนดแผนการให้บริการ กับชุมชน และหน่วยงานที่ให้ บริการ

7.ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

7.1 ปัจจัยสนับสนุน

1. การกำหนดการประชาสัมพันธ์ว่าศูนย์บริการฯ สามารถให้บริการด้านใดที่ชัดเจน (ตามศักยภาพของศูนย์บริการฯ) เช่น การจัดทำคู่มือฯ

2. มีผู้แทนชุมชนปฏิบัติงานร่วม โดยมีค่าตอบแทน (ไม่ใช่เสียสละอย่างเดียว)

7.2 ปัจจัยอุปสรรค

1. ขาดการสนับสนุนงบประมาณให้แก่จุดสาธิต

2. วิทยากรเกษตรกร ไม่ได้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมในการบรรยายนอกสถานที่

3. ขาดข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (เกษตรกรอำเภอประสานงานไปแล้วยังไม่ได้ซักถาม) วิชาการด้านการเกษตร/กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การขออนุญาตตัดต้นไม้ การเคลื่อนย้ายสัตว์

4. ศูนย์บริการฯ และหน่วยงานกำหนดประเภทของการบริการ ไม่ตรงตามความต้องการของชุมชน เช่น การบริการตรวจวิเคราะห์ดิน สารพิษ

5. ส่วนใหญ่ไม่มีสถานที่ตั้งศูนย์บริการฯ

6. มี พ.ร.บ. ระเบียบบริหารแผ่นดิน ให้มีการกินนอกเหนือจากผู้แทนกระทรวงเกษตรฯ แล้วยังปฏิบัติภารกิจอื่นๆ เช่น ได้รับมอบหมายจากนายอำเภอให้ร่วมดำเนินงานรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด ซึ่งเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาล

โจทย์ย่อย 1.4 เครือข่ายการเรียนรู้และกิจกรรม

1.สถานการณ์ก่อนดำเนินการวิจัย

ปัจจุบันแต่ละศูนย์ฯ ได้มีการจัดตั้งจุดสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยี ตามปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีโอกาสนในการเรียนรู้จากจุดสาธิต และถ่ายทอดเทคโนโลยีเหล่านี้ ซึ่งส่วนใหญ่จะดำเนินการภายในตำบล ยังไม่มีการเชื่อมโยงการเรียนรู้และกิจกรรมของแต่ละกิจกรรม หรือระหว่างกิจกรรม

2.สิ่งที่ควรจะเป็นและการวัด

สิ่งที่ควรจะเป็น	การวัด
1.เป็นศูนย์ที่มีเครือข่ายการบริการและถ่ายทอดความรู้	1. จำนวนกลุ่มตามสาขาอาชีพ 2. การประชุม/จัดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง 3. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างเครือข่าย 4. มีการเชื่อมโยงเครือข่าย 5. มีการตั้งคณะกรรมการแต่ละกลุ่มสาขาอาชีพ

3.การดำเนินการ

- มีการจัดตั้งกลุ่มสาขาอาชีพตามความสนใจของเกษตรกรในชุมชน และมีการประชุมกลุ่ม ตลอดจนบันทึกการประชุมในแต่ละครั้ง (มีการตั้งกรรมการรับผิดชอบกลุ่มแต่ละกลุ่ม) โดยการคัดเลือกจากสมาชิก
- มีการระดมทุนจากสมาชิก เพื่อสมทบดำเนินกิจกรรม เนื่องจาก บางกิจกรรมสามารถดำเนินการไปได้เลย ไม่จำเป็นต้องรอการสนับสนุนจากภายนอก เพราะเป็นกิจกรรมในลักษณะต่อยอดกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่แล้ว
- มีการฝึกอบรม และจัดกิจกรรมร่วมกัน ส่วนหนึ่งของสมาชิกกลุ่มจะมีการเข้าร่วมในหลายกิจกรรม ทั้งนี้ เนื่องจากตรงกับปัญหาและความต้องการ ดังนั้น จึงทำให้ส่วนนี้เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายไปในตัว
- มีการประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้ทราบว่ากิจกรรมที่ดำเนินการอยู่มีศักยภาพที่จะขยายออกไปได้หรือไม่ และเพื่อการวางแผนในการจัดหาทรัพยากรเพิ่มเติมในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการได้เองทั้งหมด
- มีการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรม
- มีการเชื่อมโยงกิจกรรมระหว่างเครือข่าย เช่น การยืมเงินระหว่างกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความรู้ หรือการเชื่อมโยงเครือข่ายในลักษณะของการเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบเพื่อป้อนให้แก่กิจกรรมหนึ่ง เป็นต้น

4.ผลที่เกิด

- การเกิดการเชื่อมโยงในลักษณะที่มีผลประโยชน์ซึ่งกันและกันทำให้ เครือข่ายที่เกิดขึ้น สามารถดำเนินการได้นาน กว่าเครือข่ายที่มีการถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว
- ในการเชื่อมโยงเครือข่ายกิจกรรม และเครือข่ายการเรียนรู้ จะเป็นการเชื่อมโยงเพียงจุดเดียว เช่น อาจจะเชื่อมเฉพาะสมาชิกที่ติดต่อกัน แต่ก็ส่งผลให้กลุ่มกิจกรรมนั้นได้รับประโยชน์

5.ผลลัพธ์

5.1 ผลต่อเกษตรกร

- ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
- เกิดการแลกเปลี่ยนวัตถุดิบ

5.2 ผลต่อองค์กรเกษตรกร

- ทำให้เกิดการดำเนินงานในลักษณะการเกื้อกูลกัน ลดการแข่งขัน

5.4 ผลต่อเจ้าหน้าที่

- เกิดการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มกิจกรรม

6.ปัญหา อุปสรรคและการแก้ไข

ปัญหา/อุปสรรค	สาเหตุ	การแก้ไข
1.เครือข่ายไม่ยั่งยืน	1.การแข่งขันกันภายในเครือข่าย	1.จัดเวทีร่วมกันเพื่อกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงาน

7.ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

7.1 ปัจจัยสนับสนุน

- เครือข่ายที่เกื้อกูลกัน ไม่มีกิจกรรมในลักษณะการแข่งขันกันเองภายในเครือข่าย

7.2 ปัจจัยอุปสรรค

- กิจกรรมไม่ต่อเนื่อง และไม่ตรงตามความต้องการของสมาชิก

โจทย์ 2. บทบาทและกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่

1.สถานการณ์ก่อนการดำเนินงานวิจัย

การทำงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ปฏิบัติงานโดยใช้ศูนย์บริการฯ เป็นกลไกในการทำงาน โดยจะปฏิบัติตามแผนการปฏิบัติงานของศูนย์บริการฯ ที่มีการกำหนดให้ประจำอยู่ที่สำนักงานศูนย์บริการฯ อาทิตย์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี และรับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรที่เป็นงานวิชาการในระดับอำเภอ เช่น งานแผนงาน/โครงการ งานข่าว งานข้อมูล แต่การปฏิบัติงานยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผน หรือแนวทางปฏิบัติที่กำหนดไว้ได้มากนัก เพราะมีภารกิจเร่งด่วนจากหน่วยงานระดับสูงมอบหมายให้ดำเนินการ ปัจจุบันศูนย์บริการฯ มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกศูนย์บริการฯ ซึ่งส่วนใหญ่ จะรับผิดชอบ 1 ตำบล ต่อ 1 คน แต่มีบางคนรับผิดชอบมากกว่า 1 ศูนย์ นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่เป็นวิทยากร ในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีแก่เกษตรกร ทำหน้าที่ในการเก็บข้อมูลด้านการเกษตร การจัดทำรายงานต่าง ๆ

การทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆในพื้นที่ ในลักษณะที่เป็นภาคี ของหน่วยงานในส่วนภูมิภาค เช่น การทำงานเวทีรณรงค์การต่อต้านยาเสพติดร่วมกับนายอำเภอ หรืองานอื่นที่นายอำเภอมอบหมายให้ดำเนินการก็เป็นภาระรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล

2. สิ่งที่จะควรจะเป็นและการวัด

สิ่งที่ควรจะเป็น	การวัด
1.เป็นวิทยากรกระบวนการและผู้ประสานงาน 2.เป็นผู้ถ่ายทอดเทคโนโลยี และที่ปรึกษาด้านการเกษตร	1.กระบวนการทำงาน 1) มีทีมงาน 2) มีแผนปฏิบัติการ 3) มีการปฏิบัติงานตามแผน 4) มีการบันทึกผลการปฏิบัติงาน 2. บทบาทของเจ้าหน้าที่ 1) จัดเวทีชุมชนได้ (เป็นวิทยากรกระบวนการ) 2) สามารถติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นได้ 3) มีความรู้ และทักษะส่งเสริมแบบมืออาชีพ

3.การดำเนินการ

1.การเป็นวิทยากรกระบวนการ

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการในการจัดทำเวทีชุมชน โดยมีการทำงานเป็นลักษณะทีมวิทยากรในบางพื้นที่ โดยในการจัดทำเวทีชุมชนแต่ละครั้งก็จะมีการสรุปบทเรียนซึ่ง รวมถึงเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยในการทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการ

สำหรับ การเป็นวิทยากรกระบวนการจะมีเจ้าหน้าที่คนหนึ่งทำหน้าที่เป็นวิทยากรหลัก ส่วนเจ้าหน้าที่ในทีมก็จะทำหน้าที่เป็นวิทยากรผู้ช่วยคอยช่วยเหลือวิทยากรหลัก ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่สามารถทำหน้าที่เป็นทั้งวิทยากรหลักและวิทยากรผู้ช่วย ถึงแม้บางส่วนยังไม่สามารถจะเป็นวิทยากรหลักได้

2.บทบาทการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล มีการจัดทำโครงการส่งเสริมการเกษตร เพื่อเป็นจุดถ่ายทอดความรู้ของศูนย์บริการฯ เช่น ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน เพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องข้าว โดยใช้กระบวนการโรงเรียนเกษตรกร ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์พืชไร่ เพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องการผลิตพืชไร่

3.ผู้ประสานงาน

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทำหน้าที่ในการประสานงานระหว่างหน่วยงาน และชุมชน ในการให้บริการแก่เกษตรกร การจัดทำเวทีชุมชนหรือการจัดทำแผนชุมชนโดยรูปแบบการประสานงานจะเป็น ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ คือใช้หนังสือราชการ และใช้การประสานงานทางโทรศัพท์ประสานงาน

กระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่

1. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะใช้ศูนย์บริการฯ เป็นกลไกในการทำงานในพื้นที่โดยจะใช้เวทีประชุม คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ในการร่วมกันกำหนด แนวทางพัฒนาการเกษตรระดับตำบล หรือนำไปจัดทำเป็นแผนปฏิบัติงานประจำปีของศูนย์บริการฯ โดยในการจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีของศูนย์บริการฯ จะมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานของศูนย์บริการฯ ในการให้บริการแก่ชุมชน การถ่ายทอดความรู้ โดยผ่านจุดสาธิต และวิทยากรเกษตรกร

2. การร่วมประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในฐานะเลขานุการ คณะกรรมการฯ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เป็นผู้เตรียมรายละเอียดของการประชุมจัดทำระเบียบวาระการประชุมประจำเดือน จัดบันทึกรายงานการประชุม รวมทั้งร่วมกำหนดแผนปฏิบัติงานประจำเดือนของศูนย์บริการฯ โดยเป็นการยกร่างแผนปฏิบัติเพื่อให้ที่ประชุมร่วมกันพิจารณาให้ความเห็นชอบ

3. การจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำสัปดาห์ของศูนย์บริการฯ เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติงานในแต่ละสัปดาห์ โดยใช้แผนปฏิบัติงานประจำเดือนของศูนย์บริการฯ เป็นกรอบในการจัดการ

4. นอกเหนือจากการทำงานในพื้นที่ศูนย์บริการฯ ที่รับผิดชอบแล้วเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ยังได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานในสำนักงานเกษตรอำเภอ เช่น งานข้าว งานพืชไร่ งานพืชสวน โดยทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการดำเนินงานในภาพรวม ทั้งด้านการรายงานผลการดำเนินงานการจัดทำข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

5. การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์บริการฯ ร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ โดยมากจะใช้เวทีการประชุมประจำเดือน คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ

6. การปฏิบัติงานตามนโยบายเร่งด่วนที่สำคัญๆ กับหน่วยงานอื่น เช่น โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังพักชำระหนี้ การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การร่วมในการจัดทำสำมะโนเกษตร กับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งภารกิจที่ได้รับมือหมายดังกล่าว ทำให้ในบางครั้งเจ้าหน้าที่จะต้องปรับเปลี่ยนแผนปฏิบัติงานที่วางไว้

4. ผลที่เกิดขึ้น

1. มีแผนปฏิบัติงานของศูนย์บริการฯ ทั้งแผนปี แผนเดือน และแผนสัปดาห์ ที่ร่วมกันกำหนด โดยที่ประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ

2. หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนเข้าร่วมปฏิบัติงานแบบบูรณาการ

3. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรใช้แผนปฏิบัติงานของศูนย์บริการฯ ในการติดต่อประสานงานระหว่างชุมชนและหน่วยงาน ในการถ่ายทอดความรู้และให้บริการฯ

4. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีการบันทึกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลศึกษาวิธีการทำงานของศูนย์บริการฯ

5. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรใช้ชุดสาธิต และถ่ายทอดเทคโนโลยีในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร

6. มีการทำงานเป็นทีมแม้จะไม่ดำเนินการทุกครั้ง แต่เป็นผลทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เนื่องจากมีการปรึกษาหารือในการปรับแผนงาน การแบ่งงาน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การสำรวจข้อมูลช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ การจัดทำฐานข้อมูลของเกษตรกร การจัดทำทะเบียน และบัตรประจำตัวเกษตรกร

7. การจัดทําแผนปฏิบัติงานช่วยให้จัดระบบการทำงานได้ มีแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีการเตรียมพร้อมการทำงาน เช่น การประชุมคณะทำงาน

8. บางครั้งเจ้าหน้าที่ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้ ทำให้ชุมชนเสื่อมศรัทธาไม่เชื่อถือในตัวเจ้าหน้าที่

9. การบันทึกผลการปฏิบัติงานทุกครั้งที่ดำเนินการ ทำให้มีข้อมูลจากการบันทึกผล ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนต่อไป

10. เจ้าหน้าที่สามารถกระตุ้นให้มีการจัดเวทีชุมชนได้

11. หน่วยงานที่ได้รับประสานงานเกิดปฏิสัมพันธ์ (interaction) กับชุมชน เช่น การวิเคราะห์ตัวอย่างดิน การฉีดวัคซีน เป็นต้น

12. เกิดเครือข่ายระหว่างหน่วยงานมากขึ้น (เกิดการบูรณาการ)

5. ผลลัพธ์

5.1 ผลต่อเกษตรกร

- เกษตรกรได้รับการบริการ และการถ่ายทอดความรู้ตรงกับความต้องการ และทันเวลา

5.2 ผลต่อชุมชน

- ชุมชนมีความใกล้ชิดกับหน่วยงานมากขึ้น เนื่องจากเจ้าหน้าที่สามารถเข้าไปปฏิบัติงานได้ตรงเป้าหมายมากขึ้น

5.4 ผลต่อเจ้าหน้าที่

- เจ้าหน้าที่ทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากสามารถประหยัดเวลาในขั้นตอนต่าง ๆ
- เจ้าหน้าที่มีการพัฒนาตนเองมากขึ้น เพราะต้องปรับตัวให้ทันกับความต้องการของเกษตรกร

5.5 ผลต่อหน่วยงาน

- หน่วยงานมีจิตสำนึกต่อการรับผิดชอบชุมชนร่วมกันมากขึ้น ไม่คำนึงถึงแต่ประโยชน์ขององค์กร

6.ปัญหา อุปสรรคและการแก้ไข

ปัญหา/อุปสรรค	สาเหตุ	การแก้ไข
1.ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ได้	1.มีภารกิจเร่งด่วน	1.มอบหมายให้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ดำเนินการแทน 2.จัดลำดับความสำคัญของภารกิจ
2.เจ้าหน้าที่บันทึกกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง	1.ความไม่คุ้นเคยกับการจดบันทึก	1.ใช้เวทีเป็นตัวกระตุ้น

7.ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

7.1 ปัจจัยสนับสนุน

- 1.งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอในการปฏิบัติงาน
- 2.หน่วยงานทางวิชาการ
- 3.องค์กรเอกชนที่มีส่วนในการกระตุ้นให้เกิดความต้องการขึ้นภายในชุมชน
- 4.หน่วยงานเอกชน สนับสนุนครบวงจร

7.2 ปัจจัยอุปสรรค

- 1.เจ้าหน้าที่มีภารกิจ ดูแล รับผิดชอบหลายอย่าง ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานตามแผนได้
- 2.งบประมาณในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ บางครั้งล่าช้า
- 3.โครงสร้างระบบราชการ ระบบการบริหารงานบุคคล ที่ไม่คำนึงถึงขวัญ กำลังใจของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่

บทที่ 5

ระบบสนับสนุนการทำงานในพื้นที่

ระบบสนับสนุนการทำงานในพื้นที่ ประกอบด้วย 6 ระบบย่อย คือ

1. ระบบข้อมูลสารสนเทศ
2. ระบบพัฒนาบุคลากร
3. ระบบการติดตามผล
4. ระบบประเมินผลงาน
5. การประชาสัมพันธ์
6. การสนับสนุนแผนชุมชน

ผลการศึกษา

โจทย์ 1. ระบบข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ

1.สถานการณ์ก่อนดำเนินงานวิจัย

ระบบข้อมูลสารสนเทศที่สนับสนุนการดำเนินงานศูนย์ฯ ในปัจจุบัน เช่น ระบบฐานข้อมูล การช่วยเหลือการระบาดของศัตรูพืช การจัดทำทะเบียนและบัตรประจำตัวเกษตรกร (ทบก.01) ระบบข้อมูล ภาวะการผลิตพืชที่ปลูกในระดับอำเภอ (รอ.) ระบบข้อมูลสภาพการเพาะปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น (กผพ.3) ข้อมูลแผนที่ความเหมาะสมของดิน ข้อมูลราคาสินค้าเกษตร ข้อมูลเครือข่ายธุรกิจเกษตร ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลที่ดำเนินการจัดเก็บโดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำสำนักงานเกษตรอำเภอ แล้วจัดส่งให้สำนักงานเกษตรจังหวัดเพื่อทำการตรวจสอบ บันทึกจัดเก็บ และประมวลผล ส่งให้กรมส่งเสริมการเกษตรยังไม่สามารถสนับสนุนศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลได้เต็มที่

ส่วนข้อมูลอีกประเภทที่ดำเนินการจัดเก็บและใช้ประโยชน์ ในระดับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล คือ ข้อมูลพื้นฐานการเกษตรตำบล ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูล 3 กลุ่ม ได้แก่ ข้อมูลด้านกายภาพ ข้อมูลด้านชีวภาพ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยข้อมูลเหล่านี้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลจะเป็นผู้ดำเนินการจัดทำ ร่วมกับ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

2. สิ่งที่จะกลายเป็นและการวัด

สิ่งที่ควรจะเป็น	การวัด
1. เป็นระบบข้อมูลสารสนเทศที่ใช้ในการพัฒนาชุมชน	1. จัดเก็บเป็นระบบ แฟ้มเอกสาร และฐานข้อมูล
2. เป็นข้อมูลและระบบสารสนเทศที่ทันสมัย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์	2. มีการนำไปใช้ประโยชน์ เช่น การใช้ข้อมูลพื้นฐานการเกษตร (ขพก.) ในการวางแผนตัดสินใจ
3. เป็นระบบสารสนเทศที่มีเครือข่ายในระดับพื้นที่	3. มีการเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลระหว่างพื้นที่ จังหวัด ↔ อำเภอ ↔ ตำบล

3.การดำเนินการ

1.การจัดทำข้อมูลสารสนเทศของสำนักงานเกษตรอำเภอ และสำนักงานเกษตรจังหวัด ประกอบด้วยข้อมูลสารสนเทศ ดังนี้

1.1 ข้อมูลภาวะการผลิตพืชที่ปลูกในระดับอำเภอ (รอ.) เป็นการรายงานข้อมูลภาวะการผลิตพืชที่สำคัญที่ปลูกในอำเภอ ประกอบด้วย ข้าว พืชไร่ และพืชผัก โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรรับผิดชอบบริการฯ เป็นผู้ประมาณการพื้นที่ปลูก พื้นที่เสียหาย พื้นที่ปลูกซ่อม พื้นที่เก็บเกี่ยวผลผลิต รวมทั้งผลผลิตของพืชที่กำหนด รวบรวมเป็นข้อมูลในระดับอำเภอจัด ส่งให้จังหวัดเพื่อตรวจสอบ บันทึก ประมวลผล จัดส่งให้กรมส่งเสริมการเกษตร

1.2 ข้อมูลเขตส่งเสริมการเกษตร เป็นข้อมูลที่ดินกรมส่งเสริมการเกษตร ร่วมกับสำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ จัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศเชิงเอกสารประกอบข้อมูลเชิงแผนที่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน การใช้ประโยชน์ที่ดินในการส่งเสริมการเกษตร โดยได้มีการจัดทำเป็นรูปเล่มจัดส่งให้จังหวัด และอำเภอนำไปใช้ประโยชน์

1.3 ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร (ทบก.01) จังหวัดและอำเภอโดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่ได้รับแต่งตั้งจากผู้ช่วยนายทะเบียน (เกษตรจังหวัด) เป็นเจ้าหน้าที่ผู้รับขึ้นทะเบียน ซึ่งรับ ขึ้นทะเบียนจากตัวแทนเกษตรกรครัวเรือนละ 1 คน จัดเก็บตรวจสอบและบันทึกข้อมูลแต่ยังไม่สามารถ นำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนได้

1.4 ข้อมูลสภาพการเพาะปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น (กผท.3) ดำเนินการจัดเก็บ โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระดับอำเภอ ซึ่งเป็นข้อมูลลักษณะประมาณการ รวบรวม ตรวจสอบ ส่งให้จังหวัด ตรวจสอบ บันทึก และจัดส่งให้กรมส่งเสริมการเกษตร

1.5 ข้อมูลราคาสินค้า เป็นข้อมูลความเคลื่อนไหวของราคาสินค้าจากตลาดต่าง ๆ ที่กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้รวบรวม แล้วจัดส่งให้จังหวัดฯ เพื่อแจ้งให้อำเภอได้นำไปประชาสัมพันธ์ในพื้นที่โดยผ่านศูนย์บริการฯ

1.6 ข้อมูลแผนที่ความเหมาะสมของดิน เป็นข้อมูลที่จัดทำโดยกรมพัฒนาที่ดิน เช่น แผนที่มาตราส่วน 1:50,000 จะมีข้อมูลทุกตำบล เพื่อใช้ประกอบการวางแผนส่งเสริมการเกษตร

1.7 ข้อมูลสถาบันเกษตรกร ประกอบด้วยข้อมูลกลุ่มเกษตรกรข้อมูล กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และข้อมูลกลุ่มยุวเกษตรกร โดยจะจัดทำเป็นรายกลุ่ม แต่ส่วนใหญ่ข้อมูลยังขาดความครบถ้วน

1.8 ระบบฐานข้อมูล การช่วยเหลือการระบาดของศัตรูพืช เป็นข้อมูลที่จัดเก็บและบันทึกเป็นรายตำบล โดยจัดเก็บ ตรวจสอบ บันทึก ณ สำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นข้อมูลที่จัดเก็บทุกเดือนสามารถนำมาใช้งานได้

1.9 ฐานข้อมูลห้องสมุดเกษตรกร เช่น สารสนเทศ ที่จัดเก็บในรูปแบบซีดี-รอม บรรจุเนื้อหาวิชาการด้านการเกษตรทุกสาขา สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในสำนักงานเกษตรอำเภอ

1.10 ข้อมูลทำเนียบจุดสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เป็นข้อมูลสารสนเทศที่เป็นเอกสาร ครอบคลุมนวัตกรรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีที่สำคัญ

1.11 ข้อมูลพื้นฐานการเกษตรตำบล ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ดำเนินการจัดเก็บโดยชุมชน (ตัวแทนหมู่บ้าน) นำมาประมวลผล และใช้ประโยชน์ ในการประกอบการจัดทำแผนชุมชน

4.ผลที่เกิด

1. ข้อมูลเขตส่งเสริมการเกษตร เป็นข้อมูลเชิงแผนที่ ง่ายต่อการใช้ประโยชน์ในการนำไปวางแผน
2. ข้อมูลราคาสินค้าเป็นข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจทำกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกร
3. ข้อมูลพื้นฐานการเกษตรตำบล ซึ่งเป็นข้อมูลที่จัดเก็บและเป็นการใช้ประโยชน์ ในการทำแผนชุมชน เป็นข้อมูลที่ตรงกับปัญหาข้อเท็จจริงในพื้นที่
4. ฐานข้อมูลห้องสมุดเกษตรกร ฐานข้อมูลการช่วยเหลือการระบาดของศัตรูพืชก็เป็นข้อมูลที่นำมาใช้ประโยชน์ต่อการวางแผนชุมชน

5.ผลลัพธ์

5.1 ผลต่อเกษตรกร

- เกษตรกรมีแหล่งข้อมูลสารสนเทศจากภายนอกสนับสนุนการตัดสินใจ
- เกษตรกรรู้จักเก็บข้อมูลของชุมชนมาประมวลผลใช้ในการวางแผน
- เห็นความสำคัญของการให้ข้อมูล

5.2 ผลต่อชุมชน

- เห็นความสำคัญของข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนมากขึ้น

5.3 ผลต่อเจ้าหน้าที่

- เห็นความสำคัญของข้อมูลที่จัดเก็บมากขึ้น

5.4 ผลต่อหน่วยงาน

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คำนึงถึงข้อมูลที่จัดเก็บและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

6. ปัญหา อุปสรรคและการแก้ไข

ปัญหา/อุปสรรค	สาเหตุ	การแก้ไข
1. ข้อมูล ไม่ ตรง กับ ข้อเท็จจริงและการนำไป ใช้ประโยชน์	1. ไม่ได้เกิดจากความต้องการ ใช้ในพื้นที่	1. ให้ชุมชนจัดเก็บข้อมูลที่ต้องการนำ มาใช้ในการวางแผนชุมชนด้วยตนเอง

7. ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยอุปสรรค

7.1 ปัจจัยสนับสนุน

- ข้อมูลสารสนเทศที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของชุมชน

7.2 ปัจจัยอุปสรรค

- ระบบการจัดเก็บและเผยแพร่ ข้อมูลสารสนเทศที่ไม่ทันสมัย

โจทย์ 2. ระบบพัฒนาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ

1. สถานการณ์ก่อนการดำเนินงานวิจัย

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานเกษตรจังหวัดฯ ได้รับการฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ จากกรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ ยังได้รับการฝึกอบรมจากหน่วยงานที่อยู่ภายในจังหวัดเอง เช่น สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคเหนือตอนล่าง จังหวัดพิษณุโลก การเข้าร่วมประชุมเกษตรอำเภอประจำเดือน (MM : Monthly Meeting) ร่วมประชุม สำนักงานเกษตรอำเภอประจำเดือน (DM : District Monthly Meeting) รวมทั้งการเข้าร่วมทีมติดตามนิเทศงานของสำนักงานเกษตรจังหวัด ในการติดตามนิเทศงานสำนักงานเกษตรอำเภอ และศูนย์บริการ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ส่วนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ บางส่วนมีโอกาสร่วมประชุมเกษตรอำเภอ ประจำเดือน (MM) แต่ส่วนใหญ่จะมีโอกาสร่วมประชุมสำนักงานเกษตรอำเภอประจำเดือน (DM) อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยมีบทบาทมากนักในการเข้าร่วมประชุมดังกล่าว

จังหวัดได้ดำเนินการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทั้งระดับจังหวัด และระดับอำเภอ ให้เข้าใจบทบาทของการเป็นวิทยากรกระบวนการ และบทบาทการเป็นผู้ประสานงาน รวมทั้งการให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้เข้าร่วมในการจัดทำเวทีชุมชนของโครงการเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน โดยการให้การสนับสนุนของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) และกรมส่งเสริมการเกษตร

นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่มีการพัฒนาตนเองด้วยการร่วมสรุปบทเรียนจากการทำกิจกรรมร่วมกับการเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ ด้วยตนเอง การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

2. สิ่งที่จะควรจะเป็นและการวัด

สิ่งที่ควรจะเป็น	การวัด
1.บุคลากรทุกระดับต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ ในการส่งเสริมการเกษตร แบบมีอาชีพ	1.เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาทักษะตามบทบาทหน้าที่ในลักษณะเชิงปฏิบัติการ (ฝึกทักษะ) อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ในประเด็นต่าง ๆ เช่น การเป็นวิทยากรกระบวนการ ฯลฯ 2.การเข้าร่วมในเวทีต่างๆ ของเจ้าหน้าที่ เช่น เวทีชุมชนเพื่อการจัดทำแผน เวทีการประชุม/สัมมนา

3.การดำเนินการ

1.การประชุมเกษตรอำเภอประจำเดือน (MM : Monthly Meeting)

การประชุมเกษตรอำเภอประจำเดือน เป็นเวทีที่ใช้ในการประชุมเกษตรอำเภอร่วมกับสำนักงานเกษตรจังหวัด

2.ศึกษาดูงานพื้นที่ต้นแบบ โครงการวิจัย ต้นแบบระบบส่งเสริมการเกษตร ให้กับนักวิจัยจังหวัด ประกอบด้วยนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัด อำเภอ และผู้นำเกษตรกร จำนวน 40 คน โดยศึกษาดูงานประเด็นการบริหารจัดการเครือข่าย การแปรรูปสินค้าเกษตร กิจกรรมส่งเสริมอาชีพในเขตพื้นที่ จังหวัด พิชญโลก

3.การฝึกอบรมวิทยากรกระบวนการ ให้กับนักวิจัยระดับจังหวัดและอำเภอ จำนวน 30 คน โดยใช้งบประมาณโครงการวิจัย ต้นแบบระบบส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม

4.ดำเนินการสัมมนาเชิงปฏิบัติการระดับจังหวัด (Provincial Workshop,PW) จำนวน 1 ครั้ง เพื่อวางแผนปฏิบัติงาน เรื่องศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลและชี้แจงนโยบายและแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร ปี 2546

5.การประชุมสำนักงานเกษตรอำเภอประจำเดือน (District Monthly Meeting ,DM) โดยผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจากสำนักงานเกษตรจังหวัดผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลรับผิดชอบการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล บางครั้งจะมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ปศุสัตว์อำเภอ ประมงอำเภอ เจ้าหน้าที่จากสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดเข้าร่วมประชุมด้วย

6.การประชุมเพื่อสรุป/สังเคราะห์กิจกรรมการวิจัย โครงการวิจัยต้นแบบระบบส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย นักวิจัยทั้งส่วนกลาง สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ นักวิจัยสำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานเกษตรอำเภอ โดยใช้เวทีประชุมในการสรุปสังเคราะห์กิจกรรมการวิจัย

7.การประชุมเชิงปฏิบัติการระดับอำเภอ โครงการวิจัยต้นแบบระบบส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ ในพื้นที่ดำเนินการวิจัย ทั้ง 3 อำเภอ นักวิจัยจากสำนักงานเกษตรจังหวัดผู้รับผิดชอบดูแลพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมประชุมเพื่อสรุปผลการวิจัย รวมถึงการวางแผนในการดำเนินงานวิจัย

8.การเข้าร่วมในการจัดทำเวทีชุมชน เพื่อจัดทำแผนชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 5 เวที ทำให้เจ้าหน้าที่ได้มีการเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนินเวที ที่สำคัญ คือ การสรุปเวทีในแต่ละเวที ทำให้ได้บทเรียนเพื่อนำไปปรับใช้ในการจัดทำเวทีชุมชนในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

9.การร่วมกันในการจัดทำเวทีชุมชนในพื้นที่ตำบลที่ดำเนินการ โครงการวิจัยต้นแบบระบบส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม เจ้าหน้าที่ได้มีการร่วมกันดำเนินเวทีชุมชนกับชุมชนด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ขั้นตอนการเตรียมคนที่จะเข้าร่วมจัดทำเวที เตรียมสถานที่ร่วมกับผู้นำชุมชน และที่สำคัญคือการร่วมสรุปเวทีในแต่ละเวที

10.เจ้าหน้าที่มีการพัฒนาตนเองด้วยการร่วมจัดทำเวทีกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น การเข้าร่วมเวทีรณรงค์การต่อต้านยาเสพติด การเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ ด้วยตนเอง การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

4.ผลที่เกิด

1.เจ้าหน้าที่เกิดทักษะในการเป็นวิทยากรกระบวนการ สามารถเป็นวิทยากรหลักในการจัดทำเวทีชุมชน หรือเป็นวิทยากรผู้ช่วยได้

2.เจ้าหน้าที่เกิดความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมประชุม/สัมมนา มีการเตรียมข้อมูลในการเข้าร่วมประชุม

3.เกิดทักษะในการร่วมกันสังเคราะห์/สรุปบทเรียนจากการทำงานร่วมกัน เพื่อหาแนวทางดำเนินงานในลักษณะการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน

5.ผลลัพธ์

5.1 ผลต่อเกษตรกร

- เกิดการตื่นตัวในการเข้าร่วมเวทีชุมชนมากขึ้น เนื่องจากมีความรู้สึกมีส่วนร่วมกับเวทีชุมชน รวมทั้งสามารถแก้ปัญหา ความต้องการของเกษตรกรได้ตรงจุดมากขึ้น

5.2 ผลต่อองค์กรเกษตรกร

- บุคลากรขององค์กรเกษตรกร ได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กับเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดการดำเนินงานที่บูรณาการ

5.3 ผลต่อชุมชน

- มีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนมากขึ้น จากการที่มีการทำงานร่วมกันกับเจ้าหน้าที่

5.4 ผลต่อเจ้าหน้าที่

- มีการพัฒนาตัวเองจากการ ร่วมเวทีประชุม เพราะเวทีเป็นตัวกระตุ้น

5.5 ผลต่อหน่วยงาน

- มีทิศทางการทำงานที่ชัดเจนขึ้น มีการนำปัญหาของหน่วยงานมาร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงาน
- เกิดเวทีการประสานงานจากการประชุมร่วมกัน

6.ปัญหา อุปสรรคและการแก้ไข

ปัญหา/อุปสรรค	สาเหตุ	การแก้ไข
1.ทิศทางการพัฒนาบุคลากรยังไม่ชัดเจน	-ขาดการวางแผนร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนกลางและภูมิภาค	- ใช้เวทีการประชุมเชิงปฏิบัติการในระดับต่าง ๆ ทั้งอำเภอ จังหวัด ระดับภาค และกรม

7.ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

7.1 ปัจจัยสนับสนุน

1. การได้มีส่วนร่วมในการทำเวทีชุมชน หรือการเข้าร่วมประชุม
2. ความต่อเนื่องของการพัฒนาบุคลากร
3. ความก้าวหน้าในวิชาชีพ

7.2 ปัจจัยอุปสรรค

1. ระบบบริหารงานบุคคล ยังไม่เอื้ออำนวยให้บุคลากรกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองในวิชาชีพ
2. การไม่ร่วมสรุปบทเรียนที่เกิดขึ้น สามารถนำไปปรับใช้ได้

โจทย์ 3. การติดตาม และนิเทศที่มีประสิทธิภาพ

1.สถานการณ์ก่อนการดำเนินงานวิจัย

จังหวัดแต่งตั้งทีมนิเทศงาน 4 ทีม โดยแต่ละทีมประกอบด้วย หัวหน้าฝ่าย เป็นหัวหน้าทีม และมีเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายเป็นเจ้าหน้าที่นิเทศ โดยทำการนิเทศทุกเดือน แต่ปัจจุบันจังหวัดและอำเภอ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบศูนย์บริการฯ ทำหน้าที่ติดตาม นิเทศ เพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานศูนย์บริการฯ ซึ่งจะมีการติดตามนิเทศงานทุกเดือน เพื่อให้ทราบความก้าวหน้า และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

2. สิ่งที่จะควรจะเป็นและการวัด

สิ่งที่จะควรจะเป็น	การวัด
เป็นระบบให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่องที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศ) มีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการนิเทศ (ผู้นิเทศกำหนดประเด็น วิธีการจัดเสวนา การจัดทีม การประชุมชี้แจง การสรุปผลการนิเทศระยะเวลาและนิเทศงานในขั้นตอนที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของโครงการ)	1. มีการติดตามทุกเดือน 2. จัดทีมติดตาม 3. มีการร่วมกันแก้ไขปัญหา 4. การประชุมทีมนิเทศ เพื่อร่วมกำหนดประเด็น 5. มีการเตรียมความพร้อมของผู้รับผิดชอบ

3.การดำเนินการ

- 1.แต่งตั้งเจ้าหน้าที่นิเทศงานศูนย์บริการฯ ระดับจังหวัดแบ่งเป็น 4 ทีมเพื่อดำเนินการ ได้ครบทุกตำบล
 - 2.การวางแผนร่วมกัน ด้วยการเสวนาและร่วมกันกำหนดประเด็นในการติดตามและนิเทศงานเป็นรายเดือน และเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการล่วงหน้า 1 เดือน
 - 3.รายละเอียดของแผนดำเนินการในระดับพื้นที่ ประกอบด้วย
 - 3.1 ช่วงเวลา จังหวัดกำหนดแผนดำเนินการให้ครบทุกอำเภอภายในเวลา 2 เดือน ในสัปดาห์ที่ 1 และ 3 ส่วน ระดับอำเภอกำหนดให้ครบทุกภายใน 1 เดือน
 - 3.2 ประเด็น ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าหน้าที่นิเทศงานระดับจังหวัดกำหนดประเด็นการดำเนินงานศูนย์บริการฯ เป็นรายเดือน
 - 4.วิธีการ ผู้ติดตามและนิเทศงานระดับจังหวัดทบทวนข้อมูลและผลการปฏิบัติงานแต่ละอำเภอก่อนลงมือปฏิบัติ เพื่อติดตามและนิเทศงานตามประเด็น และสถานที่ที่กำหนด รวมทั้งมีการรายงานเป็นลายลักษณ์อักษร
 - 5.นำผลการติดตามและนิเทศงานบรรจุเป็นวาระการประชุมเกษตรอำเภอประจำเดือน เพื่อติดตามความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรของจังหวัด
- การติดตามและนิเทศงาน ตามระบบส่งเสริมการเกษตร**
- จากการศึกษาในช่วง พ.ศ.2545 จนถึงกุมภาพันธ์ 2546 มีการมอบหมายการติดตาม การนิเทศ เป็น 4 ทีม แต่ละทีมประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายทั้ง 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายแผนงาน ฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาการผลิต และฝ่ายป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เป็นหัวหน้าทีม โดยในแต่ละทีมจะมีเจ้าหน้าที่ โดยในแต่ละทีมจะมีเจ้าหน้าที่จากทุกฝ่ายเป็นผู้ร่วมติดตามนิเทศการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และนโยบายที่สำคัญๆ เช่น โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้

การเตรียมการนิเทศ

1. จัดเตรียมความพร้อมก่อนออกติดตามนิเทศด้วยการประชุมทีมนิเทศทั้ง 4 ทีม หรือศึกษารายละเอียด ประเด็นการติดตามนิเทศร่วมกัน
2. ผู้ประสานงานนิเทศในแต่ละทีมคือเจ้าหน้าที่ฝ่ายแผนงานซึ่งเป็นผู้จัดเตรียมความพร้อมก่อนออกนิเทศ เช่น จัดเตรียมแผนนิเทศ จัดเตรียมยานพาหนะ

การดำเนินการติดตามนิเทศ

1. แต่ละทีมจะออกติดตามนิเทศ ตามแผนที่กำหนดไว้
2. เกษตรอำเภอนัดหมายเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเข้าร่วมรับติดตามนิเทศ โดยใช้สถานที่สำนักงานเกษตรกรอำเภอ ทั้งนี้จะดำเนินการประชุมติดตามนิเทศในภาพรวมทั้งหมดยกก่อน จากนั้นจะติดตามนิเทศในพื้นที่ดำเนินการศูนย์บริการฯ
3. แต่ละทีมจะสรุปรายละเอียดการติดตามนิเทศเป็นลายลักษณ์อักษร และสรุปรายงานผลต่อที่ประชุมเกษตรอำเภอประจำเดือน
4. ร่วมกำหนดแผนการติดตามนิเทศของเดือนถัดไป โดยใช้ที่ประชุมเกษตรอำเภอประจำเดือน

จากการศึกษาในช่วงกุมภาพันธ์ 2546 เป็นต้นมา ได้มีการปรับปรุงระบบการติดตามนิเทศ โดยจัดทีมเหลือ 3 ทีม มีหัวหน้ากลุ่ม 2 กลุ่ม คือกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร กลุ่มส่งเสริมการผลิตและจัดการผลผลิตและเจ้าหน้าที่กลุ่มส่งเสริมการผลิต และจัดการผลผลิตเป็นหัวหน้าทีมแต่ละทีม ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากทั้ง 2 กลุ่มร่วมเป็นผู้ติดตามนิเทศ สำหรับการเตรียมการนิเทศและการดำเนินการนิเทศก็ดำเนินการในลักษณะเดียวกันกับช่วงแรก

4.ผลที่เกิด

1. ดำเนินการติดตามนิเทศอย่างต่อเนื่องทุกเดือน โดยผู้ติดตามนิเทศร่วมกับผู้ติดตามนิเทศรวมกันวางแผนกำหนดประเด็นการติดตามนิเทศและสรุปผลการติดตามนิเทศ
2. การจัดทีมนิเทศที่มีเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายในจังหวัดฯ ทำให้เป็นประเด็นปัญหาร่วมกัน และร่วมกัน กำหนดแนวทางแก้ไข

5.ผลลัพธ์

5.1 ผลต่อเกษตรกร

- ได้รับผลโดยตรงจากการนำผลการนิเทศไปปรับใช้ของเจ้าหน้าที่ทำให้การดำเนินงาน บริการให้ความช่วยเหลือตรงตามวัตถุประสงค์มากขึ้น

5.2 ผลต่อเจ้าหน้าที่

- เกิดทักษะในการติดตามนิเทศ เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

5.3 ผลต่อหน่วยงาน

- ทราบผลความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงาน
- เกิดการเรียนรู้ในลักษณะ Learning organization

6.ปัญหา อุปสรรคและการแก้ไข

ปัญหา/อุปสรรค	สาเหตุ	การแก้ไข
1.ในบางครั้งการติดตามนิเทศไม่สามารถดำเนินการตามแผน	1.เจ้าหน้าที่ติดตามนิเทศ มีภารกิจเร่งด่วน	1.มอบหมายเจ้าหน้าที่ที่เหลือ ดำเนินการติดตามนิเทศ
2.การนิเทศไม่บรรลุผลในบางครั้ง	1.เจ้าหน้าที่ติดตามนิเทศ ยังขาดทักษะในการติดตามนิเทศ	1.ร่วมสรุปบทเรียนจากการนิเทศ 2.ใช้ระบบการบริหารงานเข้ามาสนับสนุน

7.ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

7.1 ปัจจัยสนับสนุน

1. การประชุมที่ติดตามนิเทศเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนออกติดตามนิเทศ
2. แผนการติดตามนิเทศที่ชัดเจน
3. การร่วมกันสรุปผลการติดตามนิเทศ และนำไปปรับใช้
4. การมีทัศนคติที่ดีระหว่างผู้ติดตามนิเทศและผู้รับการนิเทศ

7.2 ปัจจัยอุปสรรค

1. การติดตามนิเทศที่ไม่ต่อเนื่อง
2. เจ้าหน้าที่ติดตามนิเทศและเจ้าหน้าที่ผู้รับการติดตามนิเทศ มีภารกิจเร่งด่วน
3. ไม่นำผลติดตามนิเทศไปปรับปรุงการดำเนินงาน
4. การมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการติดตามนิเทศ

โจทย์ 4. การประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

1.สถานการณ์ก่อนการดำเนินงานวิจัย

จังหวัดได้กำหนดการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์ โดยการประเมินผลงานและประเมินผลการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ซึ่งจังหวัดจะร่วมกับอำเภอในการประเมินผลการดำเนินงาน

2. สิ่งที่จะควรจะเป็นและการวัด

สิ่งที่ควรจะเป็น	การวัด
1. เป็นระบบประเมินผลการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม	1.มีกำหนดประเด็น การประเมินผลโดยการมีส่วนร่วมทุกระดับทั้งเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการศูนย์ 2. ใช้รูปแบบการประเมินผลแบบผสมผสานระหว่างการใช้แผนประเมินผล และใช้เวทีชุมชนประเมินผล

3.การดำเนินการ

1.การประเมินผลการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ เพื่อพิจารณาผลการดำเนินงานประจำปี ซึ่งดำเนินการโดยเกษตรอำเภอในพื้นที่ดำเนินการเป็นผู้ประเมินผล นำมาประกอบการพิจารณาเลื่อนขั้น เงินเดือนประจำปีดำเนินการปีละ 2 ครั้ง คือ ครั้งแรกระหว่างเดือน ตุลาคม – เดือนมีนาคม ของปีถัดไปและครั้งที่ 2 ระหว่างเดือนพฤษภาคม – เดือนสิงหาคม โดยมีคณะกรรมการกลั่นกรองผลงานระดับจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยเกษตรจังหวัดเป็นประธาน หัวหน้ากลุ่ม 2 กลุ่ม และตัวแทนเกษตรอำเภอ 2 คน ทำหน้าที่พิจารณา กลั่นกรองอีกชั้นหนึ่ง

2.การประเมินผลงานของเจ้าหน้าที่ เพื่อประกอบการพิจารณาเลื่อนตำแหน่ง เป็นการเสนอผลงานของเจ้าหน้าที่แต่ละคน เพื่อประกอบการเลื่อนตำแหน่ง หรือเลื่อนระดับ ให้เกษตรจังหวัดพิจารณาเห็นชอบ

3.การประเมินผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตร ดำเนินการเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 การประเมินผลโดยใช้เวทีการประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ในการประเมินผลความก้าวหน้า/ความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการ โดยจะดูในภาพรวม

3.2 การประเมินผลโดยใช้ระบบประเมินผล เช่น การประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน การประเมินผลการดำเนินงานโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังพักชำระหนี้ และการประเมินผลการดำเนินงานโครงการวิจัย ด้านแบบระบบส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม

4. การประเมินแผนชุมชนก่อนจะดำเนินการจัดทำแผนชุมชนตามโครงการบูรณาการแผนชุมชน เพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน เป็นการประเมินผลร่วมกันระหว่างทีมปฏิบัติการระดับตำบลและทีมวิทยากรกระบวนการระดับอำเภอ โดยใช้แบบประเมินที่มีการกำหนดตัวชี้วัดร่วมกัน

5.ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลในระดับพื้นที่ นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงระบบงาน โดยการจัดทำข้อมูลก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกิจกรรม/โครงการ ปี 2546

6.การประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในลักษณะการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดการปฏิบัติงานและดำเนินการแบบมีส่วนร่วม

4.ผลที่เกิด

1. การประเมินผลงาน/โครงการที่รับผิดชอบ ทำให้ผู้รับผิดชอบโครงการระบบความก้าวหน้าปัญหาการดำเนินงาน/โครงการ

2. การประเมินผลการดำเนินงานโครงการแบบมีส่วนร่วมระหว่างเกษตรกร และศูนย์บริการฯ ช่วยให้การดำเนินงานโครงการตรงกับปัญหา และความต้องการของเกษตรกร

3. การประเมินผลงานเพื่อประกอบการเลื่อนระดับและการประเมินผลงาน เพื่อประกอบการเลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปีทำให้เกิดความชอบธรรมในการบริหารงานบุคคลมากขึ้น

5.ผลลัพธ์

5.1 ผลต่อเกษตรกร

- เกษตรกรทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการร่วมกับหน่วยงาน

5.2 ผลต่อองค์กรเกษตรกร

- ชุมชนทราบความก้าวหน้า ทิศทางการดำเนินงานโครงการ

5.3 ผลต่อเจ้าหน้าที่

- ทราบความก้าวหน้าการดำเนินโครงการร่วมกับเกษตรกร และหน่วยงานที่ดำเนินงาน /

โครงการร่วมกัน

- นำผลประเมินโครงการก่อนดำเนินงานมากำหนดแผนดำเนินงาน และนำผลการประเมินผลโครงการหลังจากเสร็จสิ้นแล้วมาปรับใช้ในการดำเนินงานคราวต่อไป

5.4 ผลต่อหน่วยงาน

- ทราบทิศทางในการดำเนินงาน/โครงการ ว่าสอดคล้องกับเป้าหมายหรือไม่เพียงใด
- นำผลการประเมินผลการดำเนินงาน/โครงการมาปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงาน

6.ปัญหา อุปสรรคและการแก้ไข

ปัญหา/อุปสรรค	สาเหตุ	การแก้ไข
1.ผลการประเมินผลขาดความเชื่อถือ	1.เกิดความล่าช้าในการประเมินผล	1.ใช้เวทีชุมชนเข้าร่วมประเมิน 2.ให้ตัวแทนเกษตรกรและตัวแทนศูนย์บริการฯ เข้าร่วมประเมิน 3.ใช้รูปแบบการประเมินร่วมกันหลายๆ หน่วยงาน

7.ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

7.1 ปัจจัยสนับสนุน

- ระบบการบริหารงานบุคคลที่เน้นผลงานบุคคลเป็นหลัก
- รูปแบบการประเมินผลที่หลากหลายโดยเฉพาะการประเมินแบบมีส่วนร่วม

7.2 ปัจจัยอุปสรรค

- ระบบการบริหารงานบุคคลที่เน้นความสัมพันธ์ด้านอื่น
- รูปแบบการประเมินที่ไม่มีตัวชี้วัดชัดเจน

โจทย์ 5. การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ

1.สถานการณ์ก่อนการดำเนินงานวิจัย

การประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะดำเนินการผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น จดหมายข่าว วิทยุกระจายเสียง หอกระจายข่าว ที่ประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน และที่ประชุมคณะกรรมการชุมชนฯ

2. สิ่งที่จะควรจะเป็นและการวัด

สิ่งที่ควรจะเป็น	การวัด
1. เป็นการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดในการพัฒนาการเกษตร และชุมชน	1. มีการเผยแพร่/ถ่ายทอดเทคโนโลยี ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ และสู่เกษตรกรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
2. เป็นการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานและชุมชน	2. ชุมชนมีความเข้าใจอันดี และให้ความร่วมมือการดำเนินงานของศูนย์บริการฯ

3.การดำเนินการ

จังหวัดและอำเภอมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์และเผยแพร่มีหน้าที่วางแผนงานด้านการประชาสัมพันธ์ มีการประชาสัมพันธ์ทุกช่องทาง เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียง จดหมายข่าว การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของสำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นต้น ที่ผ่านมาเกษตรกรได้รับข่าวสารด้านการเกษตร แต่ยังไม่ทั่วถึงการประชาสัมพันธ์โครงการกิจกรรมที่สำคัญ ในส่วนของสำนักงานเกษตรจังหวัดได้ดำเนินการมีดังนี้

1. จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์เน้นหนักกิจกรรม/โครงการที่สำคัญ เช่น การประชาสัมพันธ์โครงการจดทะเบียนเกษตรกร โครงการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ และ โครงการณรงค์ไถกลบคอกฟางข้าวเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน เป็นต้น

2. การประชาสัมพันธ์งานส่งเสริมการเกษตรทางสถานีวิทยุกระจายเสียงท้องถิ่นทุกสถานีเมื่อมีกิจกรรมโครงการที่สำคัญ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้พี่น้องเกษตรกรได้รับทราบ ซึ่งเป็นช่องทางที่เกษตรกรได้รับทราบข่าวอย่างทั่วถึงและรวดเร็ว

3. การประชาสัมพันธ์ทางหนังสือพิมพ์ เพื่อให้เกษตรกรและบุคคลทั่วไปทราบถึงข่าวสารการดำเนินงานด้านงานส่งเสริมการเกษตร และให้เห็นถึงความสำคัญในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตร รวมถึงข่าวสารความรู้ด้านการเกษตรด้วย

4. ในระดับพื้นที่เน้นหนักการประชาสัมพันธ์โครงการที่สำคัญโดยมอบหมายให้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ รวมทั้งประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์บริการฯ ด้วย

4.ผลที่เกิดขึ้น

1. การประชาสัมพันธ์ในระดับอำเภอส่วนใหญ่ใช้ที่ประชุมประจำเดือนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
2. การใช้เวทีประชุมประจำเดือนสำนักงานเกษตรอำเภอเพื่อวางแผนประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ศูนย์บริการฯ
3. การประชาสัมพันธ์ ผ่านหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง สามารถประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับชุมชนได้เป็นอย่างดี
4. การจัดทำข่าว แผ่นปลิว แผ่นพับ และแผ่นโปสเตอร์ เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรม หรือผลการดำเนินงานทำให้ชุมชนทราบ
5. การจัดทำเว็บไซต์ของสำนักงานเกษตรจังหวัดมีข้อมูลทั่วไป แต่ยังไม่ทันสมัย

5.ผลลัพธ์

5.1 ผลต่อเกษตรกร

- รู้ข้อมูลข่าวสารทางราชการได้เร็วขึ้น

5.2 ผลต่อเจ้าหน้าที่

- ประชาสัมพันธ์ งานของทางราชการได้เร็วขึ้น

5.3 ผลต่อหน่วยงาน

- ประหยัดงบประมาณและเวลาในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

6.ปัญหา อุปสรรคและการแก้ไข

ปัญหา/อุปสรรค	สาเหตุ	การแก้ไข
1.ข้อมูลประชาสัมพันธ์ขาดความน่าเชื่อถือ	1.ข้อมูลไม่ชัดเจน	

7.ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

7.1 ปัจจัยสนับสนุน

- ช่องทางประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย
- เจ้าหน้าที่รับผิดชอบที่มีความคล่องตัว

7.2 ปัจจัยอุปสรรค

- แผนการประชาสัมพันธ์ไม่ชัดเจน ไม่ทันเวลา

โจทย์ 6. การสนับสนุนแผนของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

1.สถานการณ์ก่อนการดำเนินงานวิจัย

แผนชุมชนที่เสนอความต้องการจะได้รับการสนับสนุนตามความสำคัญของการพัฒนา แต่มีการเสนอแผนในช่องทางยังน้อย

2. สิ่งที่จะควรจะเป็นและการวัด

สิ่งที่ควรจะเป็น	การวัด
1. เป็นระบบที่สามารถสนับสนุนแผนที่มาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง	แผนของชุมชนได้รับการสนับสนุนทั้งในเรื่องวิชาการ งบประมาณ และอุปกรณ์ให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้
2. มีทีมงานนำเสนอแผนไปสู่การปฏิบัติ	

3.การดำเนินการ

แผนชุมชนที่ดีต้องสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริงการสนับสนุนแผนชุมชนควรเป็นลักษณะการบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ที่มีหน้าที่ในการนำแผนชุมชนเสนอขอรับการสนับสนุน

การนำแผนไปสู่การปฏิบัติดำเนินการ 2 แนวทาง ดังนี้

1. ชุมชนนำแผนไปปฏิบัติ หลังจากจัดกระบวนการเรียนรู้เวทีระดับตำบลสิ่งที่ผู้นำไปเรียนรู้ คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีส่วนร่วมในการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพของชุมชน ทำให้ผู้นำมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม ชุมชนจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันแล้วนำ แผนชุมชนมาพิจารณากิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้

2. นำเสนอแผนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หลังจากที่ชุมชนได้ดำเนินการจัดทำแผนชุมชนแล้ว ได้นำแผนเสนอองค์การบริหารส่วนตำบล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนด้านแผนส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน โดยผ่านศูนย์บริการฯ แผนชุมชนจะได้รับการสนับสนุนจาก อบต. นั้น สมาชิก อบต. ที่เข้าร่วมเวทีเรียนรู้ในระดับตำบลจะมีส่วนช่วยผลักดันให้ได้รับการสนับสนุน เพราะมีความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้และการได้มาซึ่งแผนชุมชนอย่างแท้จริง

4.ผลที่เกิด

1. แผนชุมชนได้รับการขับเคลื่อนทั้งจากโดยชุมชนเอง และหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุน
2. มีการนำแผนชุมชนมาบูรณาการเป็นแผนของ ตำบล/ชุมชน เพียงแผนเดียว

5.ผลลัพธ์

5.1 ผลต่อเกษตรกร

- ได้รับผลจากการสนับสนุนแผนชุมชนเร็วขึ้น

5.2 ผลต่อหน่วยงาน

- หน่วยงานสนับสนุนแผนได้ตรงกับความต้องการของชุมชนและเกษตรกร

6.ปัญหา อุปสรรคและการแก้ไข

ปัญหา/อุปสรรค	สาเหตุ	การแก้ไข
1.แผนไม่ได้รับการสนับสนุน	1 แผนไม่ชัดเจน	1.หน่วยงานที่สนับสนุนเข้าร่วมในขั้นตอนจัดทำแผน

7.ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

7.1 ปัจจัยสนับสนุน

- หน่วยงานหรือองค์กรที่สนับสนุนแผน เข้าร่วมในขั้นตอนการจัดทำแผน
- การจัดทำเวทีประชาพิจารณ์แผนชุมชน

7.2 ปัจจัยอุปสรรค

- องค์กรที่จัดทำแผนไม่นำแผนที่จัดทำไปสู่การขับเคลื่อน

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผล

ผลการดำเนินการศึกษาวิจัยค้นแบบระบบส่งเสริมการเกษตร จังหวัดพิษณุโลก สรุปผลได้ดังนี้

1. ระบบการทำงานในพื้นที่

1.1 ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่มีประสิทธิภาพ คือต้องมี ที่ทำการที่เป็นสัดส่วน มีคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ที่ได้รับการคัดสรรโดยชุมชนเข้ามาทำหน้าที่บริหารจัดการศูนย์บริการฯ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีกระบวนการจัดทำ แผนชุมชนซึ่งใช้เวทีชุมชนจนเกิดแผนชุมชนที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของชุมชนและชุมชนสามารถ รับบริการต่าง ๆ ที่ตรงกับความต้องการ

ทั้งนี้ ในการดำเนินการของศูนย์บริการฯ จะมีการประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ทุกเดือน เพื่อร่วมกันกำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปี แผนปฏิบัติงานประจำเดือน และแผนปฏิบัติงานประจำสัปดาห์

นอกจากนี้ ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จะเป็นในรูปกลุ่ม และเครือข่าย โดยจะเชื่อมโยงกัน ทั้งการถ่ายทอดความรู้ และกิจกรรม

1.2 กระบวนการทำงานและบทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร มีการกำหนดแผน ปฏิบัติงานร่วมกับศูนย์บริการฯ ในที่ประชุมประจำเดือนคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ โดยบทบาทหลักของ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร คือ เป็นผู้ประสานงาน เป็นวิทยากรกระบวนการ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร แม้บางครั้ง จะมีภารกิจเร่งด่วนแทรกเข้ามา ก็จะมีการใช้ทีมงาน เข้ามาช่วยแก้ปัญหาในการทำงาน

2. สนับสนุนการทำงานในพื้นที่

2.1 ระบบข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ จะต้องเป็นข้อมูลที่ชุมชนร่วมกำหนดและ ร่วมดำเนินการจัดเก็บและตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งจะทำให้ข้อมูลเกิดความน่าเชื่อถือ มีความมั่นใจ ในการนำไปใช้ประกอบการวางแผนตัดสินใจทำกิจกรรม

2.2 ระบบการพัฒนาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ เป็นระบบที่มีการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้เวทีต่าง ๆ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติ การร่วมในเวทีชุมชน การประชุมประจำเดือนสำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นต้น ทั้งนี้ สิ่งสำคัญ คือ เจ้าหน้าที่จะต้องมีแรงผลักดันของตนเองที่จะเรียนรู้ด้วย

2.3 ระบบการติดตามนิเทศที่มีประสิทธิภาพ มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบในการติดตาม นิเทศงาน โดยมีการทำความเข้าใจในประเด็นการติดตามนิเทศร่วมกัน มีแผนที่ชัดเจน รวมทั้งการสรุปผล การติดตามนิเทศ และการนำผลการติดตามนิเทศไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงาน

2.4 การประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ มีทั้งการประเมินผลของเจ้าหน้าที่เพื่อเป็นการประเมินเลื่อนตำแหน่ง และการประเมินผลงานเพื่อประกอบการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปีรวมทั้งการประเมินผลการดำเนินงาน/โครงการ โดยการประเมินผลจะมีทั้งการใช้แบบประเมินผลและการใช้เวทีชุมชนหรือเวทีการประชุมในการประเมินผล

2.5 การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์โดยใช้ช่องทางต่าง ๆ ทั้งเอกสารสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง การประชุมผู้นำ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการดำเนินงาน/โครงการต่าง ๆ

2.6 ระบบสนับสนุนแผนชุมชนที่มีประสิทธิภาพ โดยแผนชุมชนจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งแผนชุมชนที่ดำเนินการโดยชุมชนเอง

อภิปรายผล

1. ระบบการทำงานในพื้นที่

1.1 ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่มีประสิทธิภาพ

- คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ที่ได้รับการคัดสรรโดยชุมชนเริ่มเข้าใจบทบาทหน้าที่ชัดเจนมากขึ้น มีความรู้สึกเป็นเจ้าของศูนย์บริการฯ เห็นได้จากการที่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการจัดแบ่งหน้าที่เพื่อร่วมกันบริหารจัดการศูนย์บริการฯ แต่ทั้งนี้เนื่องจากในการดำเนินงานกิจกรรมศูนย์บริการฯ ซึ่งเริ่มดำเนินการ โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ จึงทำให้ชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคิดว่าเป็นเรื่องที่กรมส่งเสริมการเกษตรจะต้องดำเนินการรับผิดชอบเอง หลังจากที่มีการปรับปรุงโครงสร้างของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ชุดปัจจุบัน ซึ่งมีผู้นำชุมชนเป็นประธานทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมมากขึ้น

- แผนปฏิบัติงานประจำปี แผนปฏิบัติงานประจำเดือน และแผนปฏิบัติงานประจำสัปดาห์ ถึงแม้จะเป็นแผนที่เกิดจากการร่วมกันกำหนด โดยที่ประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ประจำเดือนก็ตาม แต่ก็ยังเป็นแผนที่ร่างโดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร แล้วนำเข้าสู่วาระการประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ รวมทั้งการบูรณาการแผนของหน่วยงานอื่นก็ยังมีไม่มากนัก

- การให้บริการของศูนย์ฯ ก็ยังไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรมากนัก เพราะส่วนใหญ่เป็นการกำหนดประเด็นการให้บริการโดยหน่วยงาน ดังนั้น การจัดทำเวทีชุมชนเพื่อร่วมกันกำหนดความต้องการ การรับบริการจะทำให้ได้ประเด็นการบริการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของเกษตรกร

- เครือข่ายการเรียนรู้และกิจกรรมที่เกิดขึ้น จะมีการเชื่อมโยงกันในเครือข่ายกิจกรรมที่เป็นลักษณะเกื้อกูลกัน เช่น กรณีการเชื่อมโยงเครือข่ายกิจกรรมโรงสีข้าวชุมชนกลุ่มเกษตรกร ตำบล ทำงานกับกลุ่มข้าว กลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง และกลุ่มผู้เลี้ยงสุกร โดยกลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง และกลุ่มผู้เลี้ยงสุกร จะใช้รำและปลายข้าวจากโรงสีข้าวเป็นวัตถุดิบในการผลิต นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้ผลิตข้าวกล้อง / ข้าวซ้อมมือ ตำบลปากโทก ที่เชื่อมโยงกิจกรรมกับกลุ่มร้านค้ากลุ่มผู้ผลิตข้าว

1.2 กระบวนการทำงานและบทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จะใช้ศูนย์บริการฯ เป็นกลไกในการทำงานโดยการกำหนดแผนปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติงานของศูนย์บริการฯ แต่บางครั้งเจ้าหน้าที่เองไม่สามารถปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ได้ เนื่องจากมีภารกิจเร่งด่วน ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อความศรัทธาของชุมชนที่มีต่อเจ้าหน้าที่ลดลงได้

สำหรับบทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการทำงานร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น มีการปรับเปลี่ยนบทบาทจากเดิมที่เป็นลักษณะเกษตรสงเคราะห์เป็นแผนผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้นำเวทีในลักษณะการเป็นวิทยากรกระบวนการมากขึ้น แม้บางคนจะไม่สามารถจะเป็นวิทยากรหลักได้ แต่ก็สามารถเป็นวิทยากรผู้ช่วย นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรยังพร้อมที่ประสานงานระหว่างชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยส่วนใหญ่จะเป็นการประสานงาน แบบไม่เป็นทางการ คือ การใช้โทรศัพท์มือถือส่วนตัว จะเห็นว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสามารถปรับบทบาทของตัวเองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

2. ระบบสนับสนุนการทำงานในพื้นที่

สำหรับระบบสนับสนุนการทำงานในพื้นที่ของจังหวัดพิษณุโลก นั้น ตามระบบงานที่รับผิดชอบทั้งหมดจะอยู่ภายใต้ฝ่ายแผนงาน ซึ่งที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ของฝ่ายแผนงานจะทำหน้าที่เป็นกล้าย ๆ กับเลขานุการของระบบย่อยต่าง ๆ ทั้งระบบข้อมูลสารสนเทศ ระบบการพัฒนามูลฐาน ระบบการติดตามนิเทศ ระบบการประเมินผล ระบบการประชาสัมพันธ์และระบบการสนับสนุนแผนชุมชน แต่ช่วงที่ผ่านมาหลังการพักชำระหนี้ และโครงการอื่น ๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ในฝ่ายก็มีไม่เพียงพอ จึงทำให้ระบบสนับสนุนการทำงานในพื้นที่ที่ผ่านมา จึงไม่ค่อยจะเห็นเป็นรูปธรรมมากนัก

แต่อย่างไรก็ตามการมีทัศนคติที่ดีต่อกันของผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในส่วนระบบการทำงานในพื้นที่ และในส่วนระบบสนับสนุนการทำงานในพื้นที่ ก็สามารถทำให้ระบบต่าง ๆ ขับเคลื่อนไปได้อย่างดี

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาระบบการทำงานในพื้นที่ และระบบสนับสนุนการทำงานในพื้นที่ โดยนักวิจัยประกอบด้วย นักวิจัยส่วนกลาง นักวิจัยระดับจังหวัด และอำเภอ ซึ่งไม่คุ้นเคยกับการวิจัยลักษณะนี้ โดยเฉพาะนักวิจัยระดับจังหวัด และอำเภอ ส่วนใหญ่ ยังไม่เคยเป็นนักวิจัยมาก่อน อาจทำให้ข้อมูลสำคัญบางอย่างขาดหายไป

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปน่าจะมีการเตรียมนักวิจัยให้มีความพร้อมก่อน โดยเริ่มจากงานวิจัยที่มีกรอบการวิจัยไม่กว้างนัก

2. ในการวิจัยครั้งนี้ จะมีการมอบหมายภารกิจ และทำพันธะสัญญากันตั้งแต่เริ่มงานวิจัยประมาณเดือนกรกฎาคม 2545 แต่จากนั้นเป็นต้นมา ความเข้มข้นก็ค่อย ๆ จางลง จนสุดท้ายเกือบจะไม่มีเวทีที่สรุปได้ ดังนั้น หากให้การวิจัยครั้งต่อไป เกิดผลที่ชัดเจนมากขึ้น ควรจะกำหนดเป็นทีมวิจัยที่ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

กมล สดประเสริฐ. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ. (อัครา)

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2537. บทบาทหน้าที่และโครงสร้างของกรมส่งเสริมการเกษตร.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (อัครา)

_____. 2542. แนวทางการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ปี 2542. กรมส่งเสริมการเกษตร. (อัครา)

_____. 2544. รายงานผลการประชุมสัมมนาจัดทำแผนพัฒนาโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบส่งเสริมการเกษตร. กรมส่งเสริมการเกษตร. (อัครา)

_____. 2545. บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (อัครา)

_____. 2546. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2543. โครงการเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน. (อัครา)

_____. 2546. คู่มือหน่วยปฏิบัติการเกษตรเคลื่อนที่ (Mobile Unit). (อัครา)

กองวิจัยและพัฒนาส่งเสริมการเกษตร. 2546. กระบวนการจัดทำแผนชุมชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จำลอง พุ่มซ้อน และกิ่งสกล สวัสดิ์ชัย. 2545 “ การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนในการพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษาตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง”. รายงานการวิจัย. กรมส่งเสริมการเกษตร.

ฐวัฒน์ พานิชโยทัย ไพบุลย์ชูเอียง ดำรงวิทย์ คงเพชร และฤทธิ์ เพ็งจันทร์. 2545 “ การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนในการพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษาตำบลหินลาด อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก”. รายงานการวิจัย. กรมส่งเสริมการเกษตร.

นเรศ สงเคราะห์สุข. 2541. จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. สำนักงานโครงการพัฒนาที่สูงไทย – เยอรมัน.

นันทา บุรณรัตน์. 2540. การประเมินผลแผนงานโครงการ. เอกสารประกอบการบรรยายการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารส่งเสริมการเกษตรอำเภอ รุ่นที่ 12 ณ โรงแรม ที.เค. พาเลซ กรุงเทพมหานคร วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2540. (อัครา)

บำเพ็ญ เขียวหวาน. 2544. จากกระบวนการวิจัยทางสังคมศาสตร์เชิงวิพากษ์สู่การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. (อัครา)

_____. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. (อัครา)

บุญธรรม จิตต์อนันต์. 2536. ส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. 2543. การนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร. ใน : ทศนีย์ วิญญา, (บรรณาธิการ)

การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา. หน่วยที่ 6-14. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

_____. 2544. การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร. ในการวิจัยเพื่อการพัฒนาการ
ส่งเสริมการเกษตร. หน่วยที่ 6-10. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ประจักษ์ เข้มมุกด์ พูนรัตน์ แสงหนุ่ม อรวรรณ ฌรงค์ศรัศักดิ์ นุปผา แสงผล มานิดา ศรีสาคร เสรี
ชาเลลา สุปัญญา เสนะวิณิน ทวิช บุญธิรัมย์ เมธินี แท่นนิต ประยูร ห่วงนิกร สุมาลี วาณิชว
โรตม์ นิภาวดี ทะไกรราช สุบิน แก้วยัง จุติมา สุวรรณชาติ และจุฬาทรร ศรีรังสรรค์. 2546.

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2546. จาก

<http://www.it.ribr.ac.th/person/kanes/ktmribr/History/H6.html>.

ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์. 2544. การวางแผนแก๊งค์โดยคนจน: จุดเริ่มต้นของการขจัดความ ยากจน.

(อัครดำเนนา)

ปัญญา ปุริเวคินทร์. 2543. ประสบการณ์การถ่ายทอดเทคโนโลยีแบบมีส่วนร่วมของธนาคารเพื่อการเกษตร
และสหกรณ์การเกษตร. ใน อารันต์ พัฒโนทัย, (บรรณาธิการ) ระบบเกษตรเพื่อการจัดการทรัพยากร
และพัฒนาองค์กรชุมชนอย่างยั่งยืน. รายงานการสัมมนากระบวนเกษตรแห่งชาติ ครั้งที่ 1 ณ โรงแรมหลุยส์
แพเทิร์น กรุงเทพฯ, 15-17 พฤศจิกายน 2543. กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ
คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปาริชาติ วลัยเสถียร. 2543. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.

พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์. 2543. แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร. ใน : ทศนีย์ วิญญา,

(บรรณาธิการ) การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา. หน่วยที่ 1-5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช.

พนัส พงษ์สุนันท์ อุบล จันทร์เพชร และจินตนา ชุณหภูมกดา. 2545. รายงานการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วน
ร่วมของสมาชิกชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนน่าอยู่: กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี. โรงพิมพ์ธรรมรักษ์.

พรทิพย์ อุดมสิน และปรัชญา อยู่ประเสริฐ. 2543. การประชาสัมพันธ์ในงานส่งเสริมการเกษตร. ในทศนีย์
วิญญา, (บรรณาธิการ) การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา. หน่วยที่ 6-10. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

มาริสา โกเสยะ โยธิน. 2543. รายงานการวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพ
ด้วยวิถีสหกรณ์การเกษตรและการจัดการด้านธุรกิจชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของประชาชนที่อาศัยในหมู่
บ้านทับทิมสยาม02. กรุงเทพฯ: การศาสนาและการวัฒนธรรมกระทรวงศึกษาธิการ.

รับภา ไชยชะตุณทร. 2526. แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์. ใน : เอกสารการสอนชุดวิชา 91209
การประชาสัมพันธ์ในงานส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์กราฟิกอาร์ต.

วัลลภ พรหมทอง. 2541. หลักและวิธีการส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.

- วิทยา อธิปอนันต์, อาทร มีแก้ว, สุพร เจือกโวัน, สมนึก คงชู และปาริชาติ พลปักพี. 2545 “การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนในการพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษาดำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง”. รายงานการวิจัย. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สนั่น สุขพอดิ. 2545 “การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนในการพึ่งพาตนเอง กรณีศึกษาดำบลห้วยไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี”. รายงานการวิจัย. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สมพร หาญพงศ์พันธุ์. 2543. การติดตาม ประเมินผลในงานส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา. ใน: ทศนีย์ วิญญา, (บรรณาธิการ) การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา. หน่วยที่ 6 – 10. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2543. คู่มืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น Version I. (เอกสาร โรเนียว)
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2544. ปริมาณและมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรรายเดือน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เก้า พ.ศ.2545-2549. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี. 2546. คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล. กรมส่งเสริมการเกษตร
- สิน พันธุ์พินิจ. 2544. การส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรพิทยา.
- สุริยา วีรวงศ์. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. แนวคิดการวิจัยและพัฒนา: วิธีการและเทคนิคของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. ใน ความรู้เบื้องต้นกองทุนหมู่บ้าน สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2546 จาก <http://www.rajaphat.ac.th/village/base.html>.
- อภิชาติ อติเวทิน. 2546. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- อรพินท์ สฟโชคชัย. 2539. ภาคราชการไทยและหุ้นส่วนใหม่ในการพัฒนา.
- อรุณ อวนสกุล. 2543. การพัฒนาเกษตรยั่งยืน: แนวทางและดัชนีชี้วัด. ใน อารันต์ พัฒโนทัย, (บรรณาธิการ) ระบบเกษตรเพื่อการจัดการทรัพยากรและพัฒนาองค์กรชุมชนอย่างยั่งยืน. รายงานการสัมมนา ระบบเกษตรแห่งชาติ ครั้งที่ 1 ณ โรงแรม หลุยส์ เทเวร์น หลักสี่ กรุงเทพฯ. 15 –17 พฤศจิกายน 2543. กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เอกชัย โอเจริญ. 2541. พัฒนาการระบบส่งเสริมการเกษตรของประเทศไทย. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงวิชาการเนื่องในโอกาสรำลึกศาสตราจารย์ท่านอง สิงคาลวณิช เรื่อง “วิสัยทัศน์การส่งเสริมการเกษตรไทย” วันที่ 19 ตุลาคม 2541. (อัคราณา)

ภาคผนวก

กระบวนการจัดทำเวทีจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม

